

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

PADĚLÁNÍ PENĚZ A OCHRANA MĚNY

Autor práce: Petr Beneš, DiS.

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Martina Neubauerová

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2020

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Petr Beneš, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Padělání peněz a ochrana měny

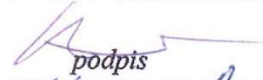
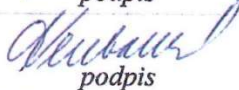
Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Money Counterfeiting and Currency Protection

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

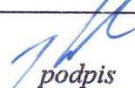
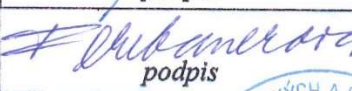

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul): Martina Neubauerová, Mgr.

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): říjen, 2019

Cíl bakalářské práce: Hlavní cíl bakalářské práce je formou analyticko-syntetizujícího vhledu poukázat k „de lege lata“ stavu účinné právní úpravy zkoumané problematiky, včetně praxeologicky orientované demonstrace procesních aspektů postupu věcně a místně příslušného policejního orgánu při vyšetřování této trestné činnosti, analyzovat a vyhodnotit tento postup. Komplexně shrnout ochranné prvky bankovek a zjistit, zda je veřejnost schopna rozpoznat padělky. Vedlejší cíl bakalářské práce objasní funkci a účel ochranných prvků českých bankovek, včetně výzkumného šetření provedeného formou kvantitativního dotazníku směřovaného k zjištění hloubky znalostí veřejnosti o ochranných prvcích bankovek, znalosti správného postupu v případě, když se s padělkem bankovek veřejnost setká a nalezení vhodného způsobu propagace ochranných prvků bankovek

Student: Petr Beneš, DiS	29. 10. 2019 datum	 podpis
Vedoucí práce: Mgr. Martina Neubauerová	29. 10. 2019 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	11. 11. 19 datum	 podpis
Prorektorka pro studium a vnitřní záležitosti: RNDr. Růžena Ferebauerová	12. 11. 19 datum	 podpis
Pověřený rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	13. 11. 2019 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této bakalářské práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Martině Neubauerové za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

Anotace

Předmět bakalářské práce je zaměřen na postup policejního orgánu při vyšetřování hospodářské trestné činnosti, konkrétně trestného činu padělání a pozměňování peněz. Je zde proveden exkurs do historie vzniku a padělání peněz s popisem jejich významu, funkce a vývoje, jednotlivých bezpečnostních prvků a jejich hodnocení a také seznámení s legislativními a technickými podmínkami výroby.

Hlavní cíl bakalářské práce spočívá na rozboru právní úpravy „de lege lata“ zkoumané problematiky, provázané s postupem policejního orgánu, kde důležitou roli při zjišťování předmětné trestné činnosti hrají právě ochranné prvky bankovek. Vedlejším cílem práce je objasnění funkce a účelu ochranných prvků bankovek, shrnutí legislativních a technických podmínek jejich výroby a úloha České národní banky v oblasti ochrany měny.

Klíčová slova: penězokazectví, padělání peněz, kriminální policie, poškozování měny

Annotation

The subject-matter of the Bachelor Thesis is focused on the procedure of the police body in investigation of economic criminal activity, namely the crime of counterfeiting and altering money. The Thesis includes an excursus into the history of creation and counterfeiting of money with description of its meaning, function and development, individual protective elements and evaluation thereof and it also includes familiarization with legislative and technical conditions of production.

The main goal of the Bachelor Thesis consists in the analysis of the legal regulation „de lege lata“ of the examined issue, linked with the procedure of the police body, where an important role in detecting the criminal activity is played by the protective elements of banknotes. The secondary goal of the Thesis is to clarify the function and purpose of the protective elements of banknotes, to summarize the legislative and technical conditions of their production and to indicate the task of the Czech National Bank in the area of currency protection.

Key words: money forging, money counterfeiting, criminal police, currency damaging

Obsah

	Úvod	9
1	Cíle a metodika bakalářské práce.....	10
2	Měna a stát	11
2.1	Význam měny pro stát.....	11
2.2	Historický vznik papírových peněz na území ČR	11
2.3	Vznik koruny s historickými souvislostmi.....	13
2.4	Poškozování měny v kontextu historie.....	14
2.5	Ochrana měny a závazků plynoucích z mezinárodních smluv	15
3	Ochranné prvky bankovek a jejich vývoj.....	17
3.1	Jak probíhá příprava bankovky	17
3.2	Vodoznak.....	18
3.3	Okénkový proužek s mikrotextem.....	19
3.4	Barevná vlákna	20
3.5	Soutisková značka	20
3.6	Skrytý obrazec	21
3.7	Proměnlivá barva.....	22
3.8	Iridiscentní tisk	22
3.9	Mikrotext	23
3.10	Bankovkový papír	23
4	Československé a české bankovky jako umělecká díla	25
5	Hodnocení bezpečnostních prvků českých bankovek.....	29
5.1	Statistické výstupy dat ČNB k padělkům.....	30
6	Legislativní a technické podmínky výroby bankovek	32
6.1	ČNB.....	32
6.2	Tisk bankovek	32

6.3	Právní rámec výroby bankovek.....	33
6.4	Osvěta ČNB v oblasti bezpečnostních prvků bankovek.....	34
7	Poškození bankovek a jejich výměna, náhrada.....	36
8	Trestné činy proti měně a platebním prostředkům.....	38
8.1	Padělání a pozměňování peněz.....	38
8.2	Udávání padělaných a pozměněných peněz.....	40
9	Postup při zjištění výskytu padělané bankovky	42
9.1	Místní a věcná příslušnost	44
9.2	Vyhodnocování pravosti peněz	45
9.3	Padělatelské náčiní	48
10	Případová studie	50
10.1	Seznámení se se skutkovým stavem.....	50
10.2	Prvotní úkony provedené policejním orgánem	51
10.3	Zahájení trestního stíhání pachatele a jeho odůvodnění.....	53
10.4	Vyšetřování	53
11	Výzkum.....	56
11.1	Cíl výzkumu a použité metody.....	56
11.2	Hypotézy	56
11.3	Vlastní výzkum.....	57
11.4	Vyhodnocení výzkumu.....	62
	Závěr.....	64
	Seznam použitých zdrojů.....	66

Úvod

Bakalářská práce je zaměřena na téma hospodářského trestného činu, a to konkrétně na padělání a pozměňování peněz, jenž lze z pohledu státu, a potažmo jeho občanů, považovat za jeden z nejzávažnějších trestných činů narušujících hospodářství státu. Práce zkoumá specifika problematiky padělání peněz, jednotlivé ochranné prvky bankovek, jejich historii a vyšetřování této trestné činnosti, která je odlišná od vyšetřování jiných trestných činů, kdy zkoumáním a analýzou činnosti policejních orgánů a jejím správným směřováním lze již od počátku usnadnit pohled na tuto problematiku a umožnit rychlou orientaci v množství a objemu prováděných úkonů.

Práce shrnuje právní normy, které se problematiky týkají, podrobně rozebírá a vyhodnocuje ochranné prvky bankovek, jejichž znalostí a kontrolou je možno zvýšit bezpečnost na poli hotovostního platebního styku a poskytnout jak policistům, tak veřejnosti, rychlé a spolehlivé odhalení padělků, s kterým se mohou setkat.

1 Cíle a metodika bakalářské práce

Hlavní cíl bakalářské práce je formou analyticko-syntetizujícího vhledu poukázat k „de lege lata“ stavu právní úpravy zkoumané problematiky, včetně praxeologicky orientované demonstrace procesních aspektů postupu věcně a místně příslušného policejního orgánu při vyšetřování této trestné činnosti, analyzovat a vyhodnotit tento postup. Komplexně shrnout jednotlivé ochranné prvky bankovek a zjistit, zda jsou veřejnosti tyto ochranné prvky vůbec známy a zda je veřejnost schopna rozpoznat padělky. Vedlejší cíl bakalářské práce objasní úlohu a postavení České národní banky, funkci a účel ochranných prvků českých bankovek. Výzkumné šetření provedené formou kvantitativního dotazníku bylo směřováno ke zjištění hloubky znalostí veřejnosti o ochranných prvcích bankovek, znalosti správného postupu v případě, když se s padělkem bankovek veřejnost setká a nalezení vhodného způsobu propagace ochranných prvků bankovek.

Pro zpracování této bakalářské práce byly použity metody analýzy, komparace, dedukce, syntézy, kazuistiky a kvantitativní dotazníková metoda.

2 Měna a stát

Obsahem této kapitoly bude úvod do problematiky měny v kontextu státu, jejího významu, dále zmínění historických souvislostí s potíráním padělatelů a právní rámec týkající se ochrany měny plynoucí z mezinárodních smluv.

2.1 Význam měny pro stát

Měna je pro stát a jeho ekonomickou činnost asi nejvýznamnějším prostředkem, kterým stát jako takový v ekonomické oblasti disponuje. Prostřednictvím České národní banky, resp. měnové politiky, je schopen stanovit „cenu“ peněz v ekonomice prostřednictvím řízení úrokové sazby, dále řídit množství peněz v ekonomice a budovat tak důvěru občanů v měnu, tj. v to, že si občané za české koruny budou moci zakoupit určité zboží a české peníze budou mít určitou stabilní hodnotu. Trendem moderní doby však nejsou peníze v hotovosti, ale peníze elektronické – uložené v počítačích bank, kdy platební styk probíhá bezhotovostně prostřednictvím elektronických převodů, nejnověji i bezkontaktně bezdotykovými platebními kartami.

2.2 Historický vznik papírových peněz na území ČR

Milníkem v historii peněz na území České republiky je doba, kdy v Rakousko-uherském císařství vládne Marie Terezie (1740-1780) a zavádí zde četné reformy, z nichž jedna z těch nejvýznamnějších je i zavedení konvenční měny, ražba měděné mince a vydání prvních papírových peněz na našem území.

„Roku 1753 se uskutečnila mincovní dohoda neboli konvence. Konvenční měna zavládla v našich zemích na plné jedno století. V 18. století začala svými vlivy negativně působit tehdejší nadprodukce zlata. V letech 1741-1760 bylo vytěženo v celém světě největší množství zlata podle záznamů za posledních tři sta let. Konkrétně to bylo 24 510 kilogramů (proti 19 080 kilogramům vytěženým v letech 1721-1740). Tato skutečnost měla negativní vliv na cenu zlata, přesněji řečeno, ovlivnila cenový poměr mezi zlatem a stříbrem. Vzhledem ke zhodnocení stříbra nastal velmi nepříjemný a hospodářsky nesmírně závažný jev. Stříbrný kov měl větší hodnotu, než uváděla nominální hodnota

*stříbrných mincí! Hrozilo vážné nebezpečí spekulativního vývozu stříbrných mincí do zahraničí, proto bylo nutno jednat v mezinárodním měřítku. Marie Terezie snížila hodnotu stříbrných peněz tak, že podle reformy z roku 1750 se z jedné kolínské hřivny razilo 10 tolarů, které se rovnaly 20 zlatým. Tento dvacetizlatkový systém byl roku 1753 dohodnut s Bavorskem a poté i s dalšími německými státy. Výsledkem konvence byl i vzájemný neomezený oběh měn jednotlivých států, které přistoupily k dohodě. Šlo o koncepci, jež překračovala státní hranice, což je typické pro reformy doby Marie Terezie a Josefa II. Nová měnová soustava byla v našich zemích vyhlášena patentem z roku 1754 a trvala sto let.*¹

V roce 1760 došlo k ražbě drobných mincí, tedy peněz z nehodnotného měděného kovu, a to z ryze praktických důvodů. Tyto mince byly větší a pro uživatele byla nominální hodnota lépe čitelná a srozumitelnější než u mincí z drahého kovu, které byly obecně menší a rychleji se opotřebovávaly. U mincí z drahých kovů mohlo snadněji dojít k omylu při transakci a zmatení kupujícího, kterému mohly být podstrčeny mince méně hodnotné pocházející třeba ze zahraničí. Rovněž z hlediska státu byla ražba mincí z mědi velmi výhodná, neboť výrobní náklady mince byly oproti nominální hodnotě, kterou mince prezentovala pouze jejím zlomkem a samotná hodnota kovu neměla návaznost na její nominální hodnotu. V roce 1762 došlo, dá se říci k úplnému finančnímu převratu, spočívajícím v zavedení papírových bankovek, nazývaných bankocetle či bankocedule. Pověření k vydání těchto peněz měla vídeňská městská banka, která vydala papírové peníze po 5, 10, 25, 50 a 100 zlotých. Nominální hodnota těchto peněz byla budována důvěrou adresátů v tuto měnu.²

„Vydání bankocetlí se ukázalo jako užitečné a prospěšné. Státu pomohly zvládnout měnové nesnáze. Veřejností byly přijaty kladně. Aby byla posílena důvěra k této měnové novince, zdůrazňoval zvláštní patent, že žádný soukromník nemusí bankocetle přijímat i když mají charakter peněz, zato veřejné pokladny je přijímat musí. Každá z bankocetlí byla vlastnoručně podepsána funkcionářem banky. Na její padělání byl stanoven absolutní trest, trest smrti, zřejmě proto, aby předem byly zaplašeny hříšné

¹ HLINKA, B. a P. RADOMĚRSKÝ. Peníze, poklady, padělky. 2. pozměn. a dopln. vyd. Praha: Academia, 1996. 221 s. ISBN 8020005722.

² HLINKA, B. a P. RADOMĚRSKÝ. Peníze, poklady, padělky. 2. pozměn. a dopln. vyd. Praha: Academia, 1996. 222 - 223 s. ISBN 8020005722.

myšlenky nekalých živlů. Podle dalšího ustanovení náležela vysoká odměna v částce 10 000 zlatých tomu, kdo udal padělatele bankocetlí. Papírové peníze získávají v měnových systémech naprostou převahu, zatímco podíl mincí se stále zmenšuje.“³

2.3 Vznik koruny s historickými souvislostmi

Další díl naší historie se píše roku 1918, kdy z Rakouska-Uherska vzniklo samostatné Československo. V této době se na jeho území nacházela pouze jediná mincovna, a to v Kremnici na Slovensku. V této zrodové době bylo nutné provést měnovou odluku Československa od Rakouska-Uherska.

„Dne 25.2.1919 se konalo zasedání Národního shromáždění, na němž ministr Rašín přednesl návrh zákona, na jehož základě byla provedena měnová reforma. Ještě téhož dne ve 24 hodin v noci uzavřelo československé vojsko hranice, došlo k zastavení mezinárodní železniční dopravy a přerušení poštovního spojení se zahraničím, aby byl zamezen možný přesun peněz. Tak vznikla 25. února 1919 ve 24 hodin československá měna de iure, nesla označení koruny (K). To je vlastně první z prvních okamžiků československé měny. Ve dnech 3.-12. března se uskutečnilo okolkování bankovek, z předložených peněz byla polovina obstavena a druhá polovina opatřena kolkem. Tím vznikla de facto první československá platidla a jen okolkované bankovky měly nadále platnost na československém území. Z technických důvodů se neoklovaly drobné bankovky po 1 a 2 korunách (které zůstaly v oběhu až do září 1919), jakož i mince – které, ať tak či onak – představovaly jen nepatrné procento z celkového peněžního oběhu. Zatímco ještě v průběhu roku 1919 byly zhotoveny a dány do oběhu definitivní československé papírové peníze, obíhaly u nás rakouské a uherské peníze ještě řadu let.“⁴

Název československé měny, tedy koruny, byl původně jen prozatímní. Po měnové odluce od Rakouska-Uherska si Československo ponechalo označení koruna, i když padaly různé návrhy na nové označení měny. Tento název byl potvrzen měnovým zákonem dne 10. 4. 1919 se zkratkou Kč a označením měnové jednotky koruna

³ HLINKA, B. a P. RADOMĚRSKÝ Peníze, poklady, padělky. 2. pozměn. a dopln. vyd. Praha: Academia, 1996. 223 - 224 s. ISBN 8020005722.

⁴ HLINKA, B. a P. RADOMĚRSKÝ Peníze, poklady, padělky. 2. pozměn. a dopln. vyd. Praha: Academia, 1996. 245 - 246 s. ISBN 8020005722.

československá. V názvu koruny je tedy odkaz na císařskou korunu Rakouska-Uherska, ostatní státy bývalého Rakouska-Uherska zavedly názvy nové. Název koruna byl v Rakousku-Uhersku zaveden od měnové reformy dne 2. 8. 1892, přičemž do té doby se jako měna používal zlatý. Od r. 1945 se pro československou měnu užívá zkratka Kčs.

Poslední kapitola koruny se začala psát dnem 1. ledna 1993, kdy se Česká a Slovenská Federativní Republika dělí na dva samostatné státy. 8. února 1993 probíhá měnová odluka při níž československá koruna zaniká a vzniká koruna česká a koruna slovenská. Z těchto dvou měn však přetrvává pouze česká koruna a ta slovenská byla v roce 2009 nahrazena eurem.

2.4 Poškozování měny v kontextu historie

Snahu o poškozování měny lze pozorovat už od raných dob, kdy došlo k přechodu z naturální směny na mince kryté drahými kovy. Snaha padělatelů o zhotovení napodobenin zde byla a bude vždy. Lze zmínit jeskynní nálezy padělatelských dílen, které se hojně vyskytují na území České republiky, např. Koněpruské jeskyně. Závažnost této problematiky byla vlastně již ve své době samostatně vyjádřena v podobě velmi přísných trestů, jimž byli pachatelé této trestné činnosti podrobeni, například trest smrti ve vroucím oleji. Padělání měny bylo uskutečňováno jak samostatnými pachateli, tak organizovanými skupinami, až nakonec po vládnoucí garnitury, například nacistickým režimem hitlerovského Německa v koncentračním táboře Sachsenhausen, kde byly vězni zhotoveny dokonalé padělky anglických liber v řádech milionů, s cílem zahltit padělanými bankovkami trh, způsobit velkou inflaci a tím oslabit a rozvrátit ekonomiku Velké Británie. Tento případ, který lze považovat za největší padělatelskou akci v dějinách je velmi podrobně popisován v autobiografické knize „Dávlova dílna“ v níž bývalý vězeň nacistického tábora, vyučený sazeč Adolf Burger popisuje svůj příběh, kde byl donucen společně s dalšími vězni k padělání anglických liber. Za zmínku stojí zejména hlavní technický problém této skupiny, a to napodobení originálního papíru anglických bankovek, kde až po dlouhém zkoumání a napodobování dospěli k závěru, že originální bankovkový papír je tvořen příměsí

z rozemletých použitých lněných hadrů. Padělky anglických liber byly tak dokonalé, že ani sami padělatelé nebyli schopni tyto padělky rozpoznat od pravých.⁵

2.5 Ochrana měny a závazků plynoucích z mezinárodních smluv

Československá republika dne 20. 8. 1931 ratifikovala Úmluvu o potírání penězokazectví, která byla uzavřena dne 20. 4. 1929 v Ženevě a následně byla vydána ve Sbírce zákonů jako zákon č. 15/1932. Jedná se o základní stavební kámen legislativy, v němž jsou zakotvena pravidla, jimiž se jednotlivé státy mají řídit, řadíme ji mezi základní prameny mezinárodního práva. V Úmluvě je specifikován pojem „peníze“, do něhož zahrnujeme bankovky i kovové mince, které jsou v oběhu podle zákona. V článku 3 je uvedena trestnost těchto trestných činů:

„Pro obecný trestný čin bude potrestán:

- 1. kdo podvodně falešné peníze jakkoli zhotovuje nebo kdo porušuje peníze, nechť k tomu použije jakéhokoli prostředku;*
- 2. kdo podvodně falešné peníze uvádí do oběhu;*
- 3. kdo cokoli podniká k tomu konci, aby falešné peníze uvedl do oběhu, dovezl do státu, přijal nebo si opatřil, věda, že jsou falešné;*
- 4. kdo se o tyto trestné činy pokusí a kdo se jich úmyslně zúčastní;*
- 5. kdo podvodně zhotovuje, přijímá nebo si opatří nástroje neb jiné předměty, které jsou podle své povahy určeny k výrobě falešných peněz neb k porušení peněz.“⁶*

Dále je zde uvedeno, že nelze rozlišovat skutkové podstaty stanovené v článku 3 podle toho, zda jde o měnu vlastní či cizí, kdy stěžejním je ustanovení uvedené v článku 12 Úmluvy. Zde je stanoveno, že v každém státě má být organizace pátrání v oboru penězokazectví svěřena v rámci vnitřních zákonů zvláštní ústředně, která má být v úzkém styku s policejními úřady uvnitř státu a s ústřednami dalších států. Úmluva rovněž obsahuje i „hlásnou“ povinnost směřující ke sdílení informací mezi jednotlivými státy, např. o vydání nových emisí peněz ve svém státě, o stažení peněz, o lhůtě k jejich výměně,

⁵ BURGER, A. Dáblova dílna: největší padělatelská operace všech dob. V Praze: Ikar, 2007. ISBN 978-80-249-0968-4.

⁶ Mezinárodní smlouva č. 15/1932 Sb., Úmluva o potírání penězokazectví, Článek 3.

o výskytu falešných peněz s jejich technickým popisem, také o pátrání, stíhání, zatčení a odsouzení penězokazů, změně jejich pobytu, jejich popisy, otisky prstů, podobenky.

Tato úmluva vedla k mezinárodní koordinaci trestání těchto trestných činů, jejich potírání a vyšetřování, případně pátrání po pachatelích spočívající přinejmenším ve sdílení informací.

3 Ochranné prvky bankovek a jejich vývoj

Ochranné prvky bankovek prošly dlouhým vývojem a jsou neustále zdokonalovány tak, aby jejich padělání bylo co nejtěžší a co nejsnáze odhalitelné. České bankovky jsou opatřené množstvím moderních bezpečnostních prvků. Účelem bezpečnostních prvků bankovek a mincí je rozpoznání pravých peněz od padělků. V podstatě lze uvést, že se jedná o válku, válku technologií Stát a jeho instituce v této válce bojují proti pachatelům, organizovaným zločineckým skupinám, které se snaží napodobit pravé bankovky tak, aby za padělek získali skutečnou hodnotu.

Ochranné prvky a technické popisy českých bankovek jsou uvedeny na internetových stránkách ČNB, kde jsou prezentovány jednotlivé ochranné prvky bankovek všech nominálních hodnot.

Souhrn popisu ochranných prvků lze ilustrovat na bankovce 5 000 Kč vzor 2009.⁷

Obrázek č. 1: Vzhled bankovky nominální hodnoty 5 000 Kč s vyznačením umístění ochranných prvků s číslováním
Zdroj: ČNB⁸

3.1 Jak probíhá příprava bankovky

Nejprve je stanoven rozsah inovace bankovek, změna designu a stanovení, kterých nominálních hodnot bankovek se bude změna týkat. Vzhledem k technologickému posunu výroby lze v dnešní době vyrábět bankovky skutečně precizním způsobem, který za použití běžných strojů nelze dokonale napodobit. Emisní

⁷ Česká národní banka [online]. Bankovky a mince, ochranné prvky [cit. 10.11.2018]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/ochranné_prvky/ochranné_prvky_5000.html.

⁸ Česká národní banka [online]. Bankovky a mince, ochranné prvky [cit. 10.11.2018]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/ochranné_prvky/ochranné_prvky_5000.html.

banka musí být v tomto směru „cool“, jít s dobou a využívat nových možností a inovací na trhu tisku, papíru a dalších ochranných prvků tak, aby byla o krok napřed před padělateli. K tomuto účelu slouží zvláštní útvary banky a ceninové tiskárny. Smyslem vydávání nových emisí bankovek je zvyšování stupně použitých bezpečnostních prvků, anebo jejich doplňování.

Fáze přípravy bankovky:

- Předběžný projekt vzhledu nové bankovky.
- Tematický obsah bankovek.
- Předání grafického návrhu ceninové tiskárně. *„Hlavní designer s týmem spolupracovníků rozdělí návrh na část určenou pro ruční rytinu (portrét, krajina, budovy a některé části dekoru) a na části zaleptávané - vše co bude tištěno v hlubotisku. Dále pak na části, které budou tištěny technikou plošného tisku.“*⁹
- Spojení prací do tiskových desek se zhotovením zkušebních nátisků v barvě. Posouzení nátisků.
- Objednání a zajištění bankovkového papíru s přesným určením polohy a vzhledu vodoznaku, ochranného proužku a ochranných vláken.
- Hromadný tisk bankovek.¹⁰

3.2 Vodoznak

K tvorbě vodoznaku nedochází tiskovou technikou, ale již v rané, tzv. mokré fázi výroby bankovkového papíru. Ve fázi zplstění, při níž jsou vzorovaným plastickým válcem s obrazcem (měl by být patrný ve vodoznaku), v určitém místě přitlačována zplstěná vlákna, zatímco na jiných místech vystupují. Takto se tvoří požadovaný obrazec vodoznaku. Tedy obrazec je tvořen v tmavých místech vyšší vrstvou papíru, zatímco ve světlých místech nižší vrstvou papíru.¹¹

⁹ PEKÁREK, J. Poznáte padělek bankovky?, Praha: Pragoeduca, 2000. 16 s. ISBN:80-85856-84-0.

¹⁰ PEKÁREK, J. Poznáte padělek bankovky?, Praha: Pragoeduca, 2000. 15-17 s. ISBN:80-85856-84-0.

¹¹ PEKÁREK, J. Poznáte padělek bankovky?, Praha: Pragoeduca, 2000. 20-22 s. ISBN:80-85856-84-0.

Obrázek č. 2: Vodoznak - průhled z líce, průhled z rubu
Zdroj: ČNB¹²

3.3 Okénkový proužek s mikrotextem

Okénkový ochranný proužek je dalším velmi nápadným bezpečnostním prvkem, který zaujme na první pohled a je velmi důležitou a výraznou ochranou bankovek. Proužek je celistvý v průhledu proti světlu, nicméně tímto proužkem je bankovka „prošita“ napříč kratší stranou bankovky a na každé ze stran bankovek, z rubu anebo z líce, je patrná pouze jeho část. Je zjevné, že proužek je do papíru vpraven v rané fázi výroby. Jako další bezpečnostní prvek je na proužku vyznačen mikrotext označující nominální hodnotu bankovky v ilustrovaném případě „ČNB 5 000 Kč“. Zabarvení proužku se mění podle úhlu dopadajícího světla od zelené po hnědofialovou barvu.¹³

Obrázek č. 3: Okénkový proužek s mikrotextem - průhled z líce
Zdroj: ČNB¹⁴

¹² Česká národní banka [online]. Bankovky a mince, ochranné prvky [cit. 10.11.2018]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/ochranné_prvky/ochranné_prvky_5000.html.

¹³ PEKÁREK, J. Poznáte padělek bankovky?, Praha: Pragoeduca, 2000, s 23. ISBN:80-85856-84-0.

¹⁴ Česká národní banka [online]. Bankovky a mince, ochranné prvky [cit. 10.11.2018]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/ochranné_prvky/ochranné_prvky_5000.html

3.4 Barevná vlákna

Barevná vlákna jsou do bankovkového papíru vpravena rovněž v rané fázi výroby a bývají výrazně zbarvená. Stávají se tak homogenní součástí papírové hmoty. Některá vlákna jsou viditelná, jiná jsou na běžném denním světle neviditelná a zobrazí se například pouze pod UV zářením. Jedná se o poměrně důležitý bezpečnostní prvek, jehož padělání je velmi obtížné.¹⁵

Obrázek č. 4: Barevná vlákna
Zdroj: ČNB¹⁶

3.5 Soutisková značka

Soutisková značka – je to obrazec, který je vidět pouze z průhledu. Pokud se podíváme například na rub bankovky, je viditelná pouze jedna část. Druhá část je viditelná zase z lícové strany. Obrazec na sebe musí přesně navazovat. U našich bankovek je soutisková značka tvořena písmeny ČR.¹⁷

¹⁵ PEKÁREK, J. Poznáte padělek bankovky?, Praha: Pragoeduca, 2000, s 22. ISBN:80-85856-84-0.

¹⁶ Česká národní banka [online]. Bankovky a mince, ochranné prvky [cit. 10.11.2018]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/ochranné_prvky/ochranné_prvky_5000.html

¹⁷ Česká národní banka [online]. Bankovky a mince, ochranné prvky [cit. 10.11.2018]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/ochranné_prvky/ochranné_prvky_5000.html.

Obrázek č. 5: Soutisková značka - líc rub průhled
Zdroj: ČNB¹⁸

3.6 Skrytý obrazec

Skrytý obrazec je skryté hodnotové číslo, které je zhotovené technikou leptání u hlubotisku. Bývá umístěn v rameni portrétu uvedeném na bankovce. Má tzv. sklopný efekt, pokud bankovku sklopíme proti zdroji světla, text se stane zřetelným a označuje nominální hodnotu bankovky. Padělání je velmi složité. V kriminalistické praxi je tento ochranný prvek zmiňován jako velmi důležitý s jednoznačnou identifikací možného padělku.

Obrázek č. 6: Skrytý obrazec
Zdroj: ČNB¹⁹

¹⁸ Česká národní banka [online]. Bankovky a mince, ochranné prvky [cit. 10.11.2018]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/ochranne_prvky/ochranne_prvky_5000.html.

¹⁹ Česká národní banka [online]. Bankovky a mince, ochranné prvky [cit. 10.11.2018]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/ochranne_prvky/ochranne_prvky_5000.html.

3.7 Proměnlivá barva

Principem tohoto ochranného prvku je opticky proměnlivá barva, která změnou úhlu dopadu světla změní svou barvu, např. zlatavá na zelenou apod.

Obrázek č. 7: Proměnlivá barva
Zdroj: ČNB²⁰

3.8 Iridiscentní tisk

Iridiscentní tisk je umístěn na přesně dané části bankovky a je součástí dodávaného bankovkového papíru. Jedná se o lesklý pás, který se zobrazí při šikmém světle jako kovově lesklý. Na obrázku č.8 je patrný iridiscentní tisk světle vyznačené číslice 5 000 se čtveřicí lipových listů.²¹

Obrázek č. 8: Iridiscentní pruh
Zdroj: ČNB²²

²⁰ Česká národní banka [online]. Bankovky a mince, ochranné prvky [cit. 10.11.2018]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/ochranné_prvky/ochranné_prvky_5000.html.

²¹ Česká národní banka [online]. Bankovky a mince, ochranné prvky [cit. 10.11.2018]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/ochranné_prvky/ochranné_prvky_5000.html.

²² Česká národní banka [online]. Bankovky a mince, ochranné prvky [cit. 10.11.2018]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/ochranné_prvky/ochranné_prvky_5000.html.

3.9 Mikrotext

Mikrotext je drobný tisk, kterým jsou bankovky vyznačeny na konkrétních plochách, kde označuje nominální hodnotu bankovky.²³

Obrázek č. 9: Mikrotext – líc a rub
Zdroj ČNB²⁴

3.10 Bankovkový papír

Bankovkový papír je vlastně nejzákladnějším a nejhůře napodobitelným ochranným prvkem bankovek. Bankovkový papír je vysoce kvalitní papír, který obsahuje množství textilních a ochranných vláken a obvykle je založen na bavlně. Papír českých bankovek je založen na směsi bavlny a lnu a je špičkovým výrobkem chemického průmyslu. Musí splňovat množství kvalitativních požadavků, například dlouhá životnost, vysoká pevnost, odolnost proti vlhkosti, vhodnost k tisku, jedinečný omak. Padělatelé většinou užívají běžně dostupný kancelářský papír nebo ceninový papír. Výrobci bankovkového papíru je minimum, v České republice je jím například společnost SPM SECURITY PAPER MILL, a. s. Složení bankovkového papíru se u různých druhů bankovek může lišit a soubor ingrediencí, z nichž je papír vyroben, je vždy dopředu před výrobou bankovek dohodnut mezi zadavatelem a výrobcem. Výroba a transport papíru

²³ Česká národní banka [online]. Bankovky a mince, ochranné prvky [cit. 10.11.2018]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/ochranné_prvky/ochranné_prvky_5000.html.

²⁴ Česká národní banka [online]. Bankovky a mince, ochranné prvky [cit. 10.11.2018]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/ochranné_prvky/ochranné_prvky_5000.html.

jsou přísně střeženy, obdobně je tomu u tisku bankovek. Bankovkový papír má charakteristický omak, což je samo o sobě dalším bezpečnostním prvkem. Osoby, které denně přicházejí do styku s větším objemem oběživa, jsou schopny hmatově vyhodnotit nestandardní omak padělku. Další vlastností tohoto papíru je to, že pod UV zářením nesvíí (na rozdíl od klasického papíru).

4 Československé a české bankovky jako umělecká díla

S trochou nadsázky lze jako další podstatný bezpečnostní prvek československých a českých bankovek označit grafické ztvárnění bankovek, a to jak symboly na bankovkách, tak vyobrazení významných postav naší historie, které zdůrazňují svébytnost našeho národa. Ten sice prezentuje svou snahu začlenit se do struktur Evropské unie, ale současně mnoha hlasy svých občanů odmítá vstup do měnové unie států eurozóny. Z uměleckého hlediska lze konstatovat, že na vzhled bankovek byl vždy kladen velký důraz. O tom svědčí samotná jména vynikajících výtvarníků své doby, jako například Alfons Mucha, Max Švabinský, Karel Svolinský.

Československé státopvky a bankovky byly chronologicky tištěny v těchto tiskárnách:

- první státopvky, takto nazývané, protože neexistovala centrální banka Československa, byly tištěny v nominálu do 500 Kč v tiskárnách - Politika a Unie v Praze, Gebrüder Stiepel Liberec, A.Haase, J.Otto & Růžička Pardubice, Strache Varnsdorf, státopvku 5 000 Kč zhotovila vídeňská tiskárna, státopvku nominálu 1 000 Kč vyrobila American Bank Note Company New York;
- od roku 1928 je zahájen provoz Tiskárny Národní banky Československé, která jako první bankovku tiskne nominál 50 Kč, vz. 1929, jež navrhl Alfons Mucha. V roce 1950 je tiskárna zařazena jako útvar Státní banky Československé. Během druhé světové války je však v Londýně na objednávku československé exilové vlády vytištěno nové oběživo skládající se ze státopvek tzv. Londýnské emise;
- rok 1953 přinesl v oběživu peněžní reformu a z důvodu jejího utajení byla všechna platidla vyrobena v Sovětském svazu, bankovky v moskevské tiskárně Goznak;
- od roku 1953 se pak tiskárna transformuje na samostatný podnik Státní tiskárna cenin, která funguje dosud a tiskne emise bankovek podle zadání ČNB.

K tvůrcům bankovek a nejznámějším a nejvíce ceněným bankovkám lze zařadit:

- Státopvku nominálu 100 Kč z roku 1920, autora Alfonse Muchy. Jedná se nádherně propracovaný motiv bankovky. Zajímavostí je, že na motivu lící strany vpravo

je vyobrazena slovanská kněžka, kterou Mucha zdobnil podle dcery jeho mecenáše Josephine Craneové. Stejný portrét zdobí i reklamní plakát pražské pojišťovny Slavia.

Obrázek č. 10: Státovka z r. 1920
Zdroj: Papírová platidla, bankovky²⁵

- Bankovku nominálu 100 Kč z roku 1932, autora Maxe Švabinského. Na rubové straně je vpravo umístěn portrét našeho prvního prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka a na levé straně je zobrazen kontroverzní nahý pár od pasu nahoru. Zajímavostí na této bankovce je skandál, který vydání této bankovky, a zejména ženy v popředí, v puritánském Československu vyvolal. Nahota ženy měla veskrze praktický důvod – centrální banka ji doporučila jejímu tvůrci jako jeden z bezpečnostních prvků, protože na vyobrazení nahého těla lze snadněji odhalit tvarové chyby.

Obrázek č. 11: Bankovka z r. 1932
Zdroj: Papírová platidla, bankovky²⁶

²⁵ Papírová platidla, bankovky. Státovky II. emise (1920-1923). [online]. [cit. 1.12.2019]. Dostupné z <http://www.papirovaplatidla.cz/bankovky/statovky-ii-emise>.

²⁶ Papírová platidla, bankovky. Bankovky NBČS (1926-1939). [online]. [cit. 1.12.2019]. Dostupné z <http://www.papirovaplatidla.cz/bankovky/bankovky-nbcs>.

- Bankovku nominálu 25 Kčs z roku 1958, autora Karla Svobinského. Bankovka je opět velmi pěkně provedena, podobizna Jana Žižky na bankovce má však jednu zajímavost, kvůli níž byly vedeny četné diskuze. Jan Žižka má totiž zaslepené pravé oko, ačkoli ve skutečnosti měl zaslepené levé. Toto zobrazení má rovněž svůj důvod - umístění portrétu a zaslepení levého oka by zde působilo rušivě. Na další mnohem méně zdařilé bankovce nominálu 20 Kčs z roku 1971, je již Žižka zobrazován z profilu se zaslepeným levým okem.

Obrázek č. 12: Bankovka z r. 1958
Zdroj: Papírová platidla, bankovky²⁷

- Bankovku nominálu 100 Kčs z roku 1961, autora Františka Heřmana, důstojníka generálního štábu armády v Táboře, který, ač nebyl výtvarníkem jako předchozí autoři, zvítězil ve veřejné soutěži. Tato bankovka byla při hodnocení předním světovým odborníkem Thomasem Hockenhullem z Britského muzea vyhodnocena jako čtvrtá graficky a výtvarně nejhezčí bankovka světa. Zajímavostí je, že se jedná o první bankovku, na které byl ztvárněn symbol atomového věku, schéma atomového jádra s drahami elektronů, do nějž se dívají dva mladí lidé, dělník a rolnice. Ta byla ztvárněna podle skutečné podoby manželky autora.

²⁷ Papírová platidla, bankovky. Státovky a bankovky (1953-1993). [online]. [cit. 1.12.2019]. Dostupné z <http://www.papirovaplatidla.cz/bankovky/statovky-a-bankovky>.

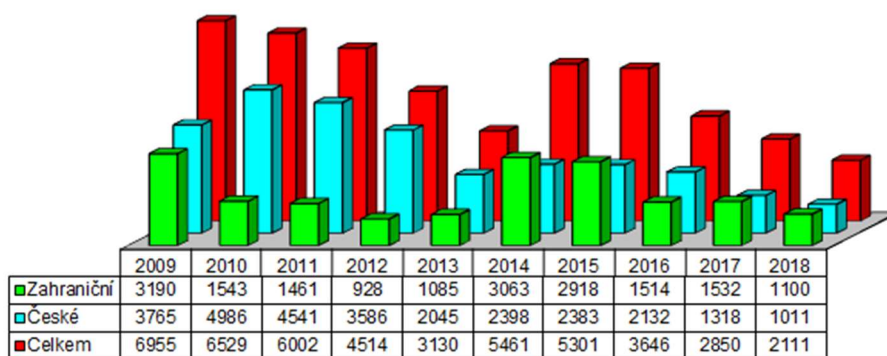
Obrázek č. 13: Bankovka z r. 1961
Zdroj: Papírová platidla, bankovky²⁸

Složitost bankovek a obrazců, postav a tvarů na bankovce, lze zcela nepochybně hodnotit jako velmi důležitý bezpečnostní prvek.

²⁸ Papírová platidla, bankovky. Státovky a bankovky (1953-1993). [online]. [cit. 1.12.2019]. Dostupné z <http://www.papirovaplatidla.cz/bankovky/statovky-a-bankovky>.

5 Hodnocení bezpečnostních prvků českých bankovek

Bezpečnostní prvky bankovek prochází neustálým vývojem a ochrannou funkci nových bezpečnostních prvků lze vyhodnotit v komparaci s počtem výskytu padělaných bankovek v průběhu posledních let. Při obecné úvaze je využit graf počtu zadržených padělaných bankovek na území České republiky, který vykazuje hodnoty z období let 2009 - 2018, (aktualizované zpětně v případě dodatečného doručení České národní bance i po uzávěrce příslušného roku). Z počtu zadržených bankovek lze usuzovat na klesající trend výskytu padělků v násobném měřítku. Zatímco za rok 2009 bylo zadrženo v součtu 3 765 kusů padělků české měny, tak následující rok 2010, dochází ke gradování počtu zadržených padělků české měny až na počet 4 986 kusů, avšak od této doby lze pozorovat sestupný trend klesající postupně až k počtu 1 011 kusů zadržených padělků v roce 2018. Na snižování počtu padělků se, kromě rozmachu bezhotovostních plateb, nepochybně podílí i nové bezpečnostní prvky bankovek. Jsou jimi například iridiscentní pruh, oranžová vlákna, opticky proměnlivá barva. U posledních emisí další grafické symboly v pravé dolní části na rubových stranách bankovek. Jsou stylizované například v podobě písmene „P“ vyhotoveného do podoby stromu u bankovky nominální hodnoty 1 000 Kč nebo do podoby lipového listu u bankovky nominální hodnoty 5 000 Kč.

Obrázek č. 14: Počty zadržených padělků bankovek ke dni 31. 12. 2018.

Zdroj ČNB²⁹

²⁹ Česká národní banka [online]. Bankovky a mince, ochranné prvky [cit. 9.11.2019]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/bankovky-a-mince/padelky/pocty-zadrzenych-padelku/>.

5.1 Statistické výstupy dat ČNB k padělkům

Z výstupu prezentace člena bankovní rady Vojtěcha Bandy ze dne 5. 3. 2018, vztaženého ke statistickým datům ČNB za rok 2017 plyne, že počty padělků české koruny se neustále snižují. Hodnota oběživa k 31. 12. 2017 činí 593,8 mld. Kč, z toho nejčastějším nominálem je bankovka nominální hodnoty 1 000 Kč a statisticky jich připadá 14 ks na osobu.

Porovnáním četnosti padělků korun a eurových bankovek za rok 2017 bylo zjištěno, že jeden padělek připadá na:

- 362 392 ks bankovek české koruny v oběhu,
- 26 593 ks bankovek eur v oběhu.

Je tedy evidentní, že evropská měna je mnohem více zaměřena v hledáčku padělatelů než koruna, podle výše zmíněné četnosti výskytu nejméně 13x častěji. Jedním z důvodů může být vyšší hodnota nominálu.

Dále již z prvního pohledu na výstup porovnání situace v ČR a v eurozóně za rok 2017 lze dojít k závěru, že množství zadržených eurobankovek je kvantitativně vyšší než českých. V ČR bylo zadrženo celkem 1 271 ks padělků a v eurozóně 805 000 ks. Svou roli zde však hraje množství bankovek v oběhu. V ČR jich je 460,6 mil. ks a v eurozóně 21 407 mld. ks. Celková hodnota padělků českých bankovek činila 1 418 mil. korun. Nejčastěji padělanými nominály jsou v pořadí 1 000 Kč, 2 000 Kč, 500 Kč.

Padělky o nominální hodnotě:

- a) 1 000 Kč - bylo jich zadrženo 697 ks a tvoří 54,84 % z celkového počtu zadržených padělků bankovek,
- b) 2 000 Kč - zadrženo jich bylo 194 ks a tvoří 15,26 %,
- c) 500 Kč - zadrženo 152 ks a tvoří tak 11,96 %.

Ke způsobu zhotovení většiny padělků bylo zjištěno, že se tiskne na inkoustových tiskárnách. Inkoustový tisk u zadržených padělků byl zjištěn v 80,17 % padělků, kvalitnější tisk na barevné kopírce zjištěn v 19,59 % padělků, zbývající ostatní tisk tvoří jen 0,24 %. Ke kvalitě padělků bylo zjištěno, že pouze 5 ks padělků dosáhlo stupně nebezpečnosti 2 a pouze 13 ks padělků stupně 3, přičemž valná většina v počtu 1 164 padělků dosáhla stupně zdařilosti 4, jako méně zdařilé. Použití inkoustového tisku

nasvědčuje spíše páchání této trestné činnosti jednotlivci, neboť inkoustové tiskárny jsou finančně nejdostupnější.

Zajímavý je fakt, že padělky eurových bankovek zadržených na území ČR byly hodnoceny vyšším stupněm nebezpečnosti než padělky české měny. Konkrétně největší počet padělků byl hodnocen stupněm 3, jako zdařilý. Ve způsobu provedení nepřevažoval inkoustový tisk, ale klasický tisk z plochy, tzv. ofsetový tisk. Tento tisk také převažoval u zadržených padělků dolarových bankovek, kde ze statistických dat za rok 2017 plyne poměrně zajímavý fakt a to, že přesná polovina zadržených padělků v počtu 105 ks byla hodnocena stupněm nebezpečnosti 2, tedy jako nebezpečná. To ale u nejrozšířenější měny světa, kterou americký dolar je, vlastně ani nepřekvapuje. Vzhledem k jeho rozšířenosti a vysoké hodnotě nominálu přitahuje padělatele jako magnet. Vysoká zdařilost padělku nasvědčuje investicím velkého množství peněz do padělatelského zařízení a nástrojů.³⁰

Za nejpáchanější bankovku světa se považuje bankovka nominální hodnoty 100 USD. Podle Americké federální banky obíhá polovina až dvě třetiny amerických dolarů mimo Spojené státy americké.

³⁰ Česká národní banka [online]. [cit. 18.2.2020]. Prezentace pro veřejnost, projevy, vystoupení – Padělky 2017. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/verejnost/galleries/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/benda_20180305_tk_padelky_2017.pdf

6 Legislativní a technické podmínky výroby bankovek

Výsadní právo vydávat nové bankovky a mince do oběhu drží Česká národní banka (dále jen ČNB). Toto právo vyplývá ze zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance. ČNB může vydávat i pamětní mince a bankovky. Technická a umělecká stránka zhotovení platidel je rovněž v gesci ČNB. ČNB dále řídí zásoby mincí a bankovek v oběhu, stahuje poškozená platidla a mění je za nová, zkoumá jejich pravost, archivuje a eviduje padělaná platidla zadržovaná na území České republiky.³¹

6.1 ČNB

ČNB je tzv. bankou bank, centrální bankou České republiky, vykonává dozor nad finančním trhem a pečuje o cenovou stabilitu. Hlava 6 v článku 98, Ústavy České republiky pojednává o zřízení ČNB a jejím úkolu, kterým je zejména péče o cenovou stabilitu. Zásahy do ČNB jsou přípustné jen na základě zákona a ČNB plní své poslání na základě zákona č. 6/1993 Sb.³²

Nejvyšším řídicím orgánem ČNB je bankovní rada, která je sedmičlenná, ve složení guvernér, dva viceguvernéři a čtyři další členové. Guvernér a viceguvernéři jsou jmenováni prezidentem republiky.

6.2 Tisk bankovek

Bankovky jsou v ČR tištěny v budově Státní tiskárny cenin s. p., která se nachází v Praze, v ulici Růžová čp. 6, a je jedním z nejměnějších objektů v České republice. K tisku bankovek je použito množství tiskových technik, a to v jejich vzájemné kombinaci – tisk z výšky (knihtisk), tisk z plochy (ofset) a tisk z hloubky (hlubotisk z rytých nebo leptaných desek). Hlubotisk – je to plastický tisk, který lze nahmatat

³¹ ČESKO. Zákon č. 6/1993 Sb. O České národní bance.

³² Sládeček, V., Mikule, V., Suchánek, R., Syllová, J. Ústava České republiky. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s 1153. ISBN 978-80-7400-590-9.

a touto technikou se tisknou prvky na lící straně českých bankovek, dále hlavní části tiskového obrazce hlavního motivu, kupříkladu portrét, slovní a číselné označení hodnoty a název emisní banky. Pro techniku hlubotisku zůstává charakteristické ostré propracování detailu. K technice plošného tisku lze uvést, že tímto způsobem jsou tištěny zejména podtisky. Tiskem z výšky jsou opatřovány tisky série a čísel bankovek. Při tisku je každá bankovka označena metodou knihtisku svým jedinečným číslem, takovým rodným číslem bankovky, které také patří mezi bezpečnostní prvky.

Ročně je zde vytištěno zhruba 100 miliónů kusů bankovek a výrobní náklad na jednu bankovku nominální hodnoty 1 000 Kč činí zhruba 1 Kč. V České republice bylo v roce 2016 v oběhu 2,2 miliardy bankovek a mincí v hodnotě 555 miliard korun. Tato hodnota průběžně podle výkonu ekonomiky stoupá.³³

6.3 Právní rámec výroby bankovek

Výroba každé nové emise bankovek je právně ošetřena vyhláškou, která je vydána ČNB podle zákona o České národní bance č. 442/2000 Sb. V této vyhlášce je vždy stanoveno, o jaké konkrétní nové bankovky se jedná, jejich nominální hodnotu a vzor s označením příslušného roku. Vyhláška specifikuje velmi podrobně přesné rozměry bankovky v řádu milimetrů s tolerancí těchto rozměrů, např. +/- 1,5 mm, neboť přesnost výroby má své technologické hranice. Je zde podrobně popsán i bankovkový papír, např. přírodně zbarvený papír opatřen viditelnými oranžovými vlákny o délce 6 mm. Přesně jsou zde popsány i jednotlivé ochranné prvky s jejich přesným umístěním, orientací a rozlišením rubu a líce bankovky, grafický motiv a způsob tisku. Jako nezbytné jsou zde dále uvedeny – název emisní banky „ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA“, faksimile podpisu guvernéra ČNB s umístěním v blízkosti názvu banky, letopočet vydání bankovky, státní znak České republiky, barva podtisku. Na bankovkách se můžeme setkat vlastně i s prevencí, textem varování „PADĚLÁNÍ BANKOVEK SE TRESTÁ PODLE ZÁKONA“, které je uvedeno na všech českých bankovkách a obdobné varování je

³³ *Česká televize* [online]. [cit. 10. 11. 2018]. Výroba bankovky stojí zhruba korunu, mezi lidmi jich koluje na 350 milionů. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/1118655-vyroba-bankovky-stoji-zhruba-korunu-mezi-lidmi-jich-koluje-na-350-milionu>.

v různých jazykových mutacích uváděno i na zahraničních měnách, významem tohoto sdělení je zcela jistě míněno trestně-právní varování pro možné padělatele s upozorněním na možné následky padělání.

Ve vyhlášce je dále specifikováno i nezbytné označení sérií bankovky, tvořené písmenem (je to vždy jedno velké písmeno abecedy) a sériovým číslem, a poté samotným jedinečným pořadovým číslem bankovky, které je šestimístné. Novému vzoru bankovek je vždy přiřazeno nové sériové písmeno a sériové číslo. Pořadová čísla bankovek mají vždy jen pořadový charakter. Čísla bankovek jsou vedena vždy na rubové straně, a to na dvou místech – horizontálně vlevo, kde jsou uvedeny ve shodném rozměru v celé číselné řadě a vertikálně v pravé spodní části, kde se rozměry číslic postupně zvětšují.

Vyhláška nepostrádá ani uvedení její účinnosti a je signována aktuálním guvernérem České národní banky.

6.4 Osvěta ČNB v oblasti bezpečnostních prvků bankovek

ČNB se postupem času snaží o rozsáhlejší osvětu mezi veřejností, zejména informováním o nových i stávajících bezpečnostních prvcích bankovek. Její aktivitu lze zaznamenat zejména na internetových stránkách www.cnb.cz, kde lze dohledat množství rozličných prezentací, tiskových konferencí pracovníků banky a jejího guvernéra. Zajímavé jsou z pohledu autora této práce zejména statistiky týkající se padělaných bankovek. Snaha ČNB šířit osvětu v oblasti peněz je velmi pozitivním přístupem k ochraně měny a lze vnímat jako určitou prevenci kriminality. Dokonce v poslední době zjišťujeme, že ČNB vydala i aplikaci pro mobilní zařízení, což byl dosud nevídaný krok. Aplikace umožňuje představení bezpečnostních prvků jednotlivých bankovek a reakci těchto prvků za určitých podmínek, např. vzhled jednotlivých bankovek pod UV světlem. Aplikace představuje vzory bankovek od roku 1996 až po nejnovější vzory do roku 2018 a umožňuje jejich okamžité srovnání.

Osvěta a prevence ČNB v sobě zahrnuje, ale i obligatorní prvky – například v souladu s ustanovením § 33 zák. č. 136/2011 Sb. je stanovena povinnost pro zpracovatele tuzemských peněz, směnárníka, provozovatele kasina a další různé poskytovatele platebních operací, při nichž dochází k vracení přijatých bankovek nebo mincí do oběhu, aby osoby, které při zpracování tuzemských bankovek a mincí posuzují jejich pravost, byly držiteli osvědčení o absolvování odborného kurzu o rozpoznávání

bankovek a mincí podezřelých z padělání nebo pozměňování, vydaného ČNB nebo osobou jí k tomu pověřenou. Nerespektování tohoto ustanovení naplňuje skutkovou podstatu přestupku proti peněžnímu oběhu dle § 29 odst. 2 zák. č. 136/2011 Sb., za nějž lze uložit pokutu až do astronomické výše 10 mil. Kč.³⁴

ČNB dále působí i v rámci prevence a upozorňuje na svých internetových stránkách na závažné padělatelské počiny pachatelů projevující se zadržením padělků s vyššími stupni nebezpečnosti. Například dne 1. 7. 2019 byla na těchto stránkách zveřejněna aktualita o výskytu padělků českých bankovek tzv. inovované emise 500 Kč vzor 2009 a 1 000 Kč vzor 2008, které mají napodoben ochranný proužek nalepením fragmentů z pravého ochranného proužku bankovek nižší nominální hodnoty (100 Kč vzor 2018 a 500 Kč vzor 2009).³⁵

Ve zmíněné aktualitě jsou ČNB popsány i regiony, v nichž se tyto padělky vyskytly, jejich množství a podrobný popis jednotlivých padělaných bezpečnostních prvků s fotografiemi a jejich podrobným porovnáním s pravými prvky. Rovněž je popsán i výskyt bankovek nižších nominálních hodnot s chybějící částí ochranného proužku zjevně související s padělkem, kde byl následně využit. Tyto informace zveřejňuje odbor komunikace ČNB.

³⁴ Úplné znění zákona č. 136/2011 Sb. o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů. 10 – 11 s. Systém ASPI - stav k 27.11.2019.

³⁵ Česká národní banka [online]. Bankovky a mince, ochranné prvky [cit. 19.2.2020]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/cnb-news/aktuality/Vyskyt-padelanych-a-poskozenych-ceskych-bankovek/>.

7 Poškození bankovek a jejich výměna, náhrada

Otázka poškození bankovek, jejich výměna a případná náhrada je poměrně zásadní otázka ve chvíli, kdy se konkrétní subjekt dostane do pozice držitele této bankovky. Práva a povinnosti držitele této bankovky jsou v zásadě specifikována v zákoně o oběhu bankovek a mincí č. 136/2011 Sb. U poškozené bankovky je nutno vyhodnotit typ poškození, od něž se odvíjí další postup a práva držitele, kterému může být poškozená bankovka odebrána a nemusí mu být nominální hodnota bankovky nikterak nahrazena.

Kategorie typu poškození lze rozdělit na tři druhy:

- bankovky opotřebené oběhem,
- běžně poškozené bankovky,
- nestandardně poškozené bankovky.

Bankovka poškozená oběhem – do této kategorie se řadí bankovky zašpiněné, pomačkané, bankovky, kterým chybí část okraje. Tyto bankovky jsou přijaty na pobočce kterékoli banky v ČR, kde proběhne výměna za novou bankovku shodné nominální hodnoty, ovšem za předpokladu, že plocha bankovky je buď celá anebo větší než 50 % původní plochy, je celistvá anebo se skládá z nejvýše dvou částí, které k sobě nepochybně patří. Pokud nastanou pochybnosti, zda části bankovky patří k sobě, tak je posuzována každá z jejich částí samostatně.

Takto opotřebené bankovky lze použít k platbě a stažení bankovky z oběhu je věcí právnické osoby anebo směnárníka, kteří však mají povinnost tyto bankovky přijmout a jsou odpovědní za případné předání této bankovky ČNB ke stažení z oběhu.

Bankovka běžně poškozená – do této kategorie se řadí bankovky necelé, jejichž plocha je větší než 50 %, popsané, pomalované, potištěné, natržené, přetržené, proděravělé. U této kategorie bankovek je možné převzetí odmítnout. Právnická osoba ji přijme jako úhradu, pokud je bankovka celá. Za podmíněk, že je bankovka celá, chybí jí pouze část okraje nebo obvodu, je celistvá a plocha bankovky je větší 50 %, je složena ze 2 částí, jež nepochybně patří k sobě, tak ji přijme i úvěrová instituce provádějící pokladní operace, popř. provede její výměnu. Pokud ale tyto podmínky splněny nejsou, nelze s bankovkou zaplatit a může být odebrána bez náhrady. Běžně

poškozené bankovky se do oběhu nevrací, ale jsou předávány ČNB, která je stahuje z oběhu a likviduje.

Nestandardně poškozené bankovky – do této kategorie se řadí bankovky ohořelé, zetlelé, poškozené hygienicky závadným materiálem např. krví, poškozené tak, že nelze ověřit jejich platnost, s deformovaným obrazcem, úředně přetištěná ČNB anebo Státní tiskárnou cenin, bankovka jejíž plocha je menší anebo rovna 50 %, skládající se z více než 2 částí, jíž chybí celý horní nebo spodní okraj, poškozená nástražným zařízením na ochranu proti krádeži. Takovéto nestandardně poškozené bankovky jsou zadrženy bez náhrady. Povinností úvěrové instituce, provádějící bankovní operace, u níž je tato bankovka předložena je takovou bankovku zadržet, ostatní subjekty ji mohou odmítnout. K možnému nároku předložitela však přichází krom rezolutního odmítnutí i možnost uznání výjimky v případech, kdy k nestandardnímu poškození došlo nešťastnou náhodou, při živelné pohromě, u oběti spáchaného trestného činu nebo při pokusu o něj, poničení bankovky způsobem, jehož si nemusel subjekt všimnout, např. vzhledem k zdravotnímu postižení. Výjimku uznává ČNB, při individuálním posouzení. Nestandardně poškozené bankovky jsou vždy předávány ČNB, která je vždy stahuje z oběhu s následnou likvidací.³⁶

³⁶ ČESKO. Zákon č. 136/2011 Sb., ze dne 27.4.2011 o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb, o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.

8 Trestné činy proti měně a platebním prostředkům

Trestné činy proti měně a platebním prostředkům jsou ukotveny mezi trestné činy hospodářské v prvním dílu hlavy VI. od § 233 do § 239 trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. (dále jen TZ). Tato ustanovení chrání jednak měnu českou, tak i měnu cizí, a zároveň chrání i platební prostředky. Stanovují trestnost již samotné výroby a držení padělatelského náčiní, zároveň ukotvuje i ochranu oběhu tuzemských peněz.

8.1 Padělání a pozměňování peněz

V ustanovení § 233 TZ o padělání a pozměňování peněz jsou obsaženy tři samostatné skutkové podstaty trestných činů.

V prvním odstavci je ukotvena trestnost pachatele, který sobě nebo jinému opatří anebo přechovává padělané nebo pozměněné peníze, ale i prvky peněz sloužící k ochraně proti jejich padělání a v TZ je v tomto odstavci formulována takto „*Kdo sobě nebo jinému opatří nebo přechovává padělané nebo pozměněné peníze nebo prvky peněz sloužící k ochraně proti jejich padělání, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.*“³⁷ Jedná se o základní skutkovou podstatu trestného činu.

Objekty zmíněného trestného činu padělání a pozměňování peněz jsou ochrana měny a dále bezpečnost a funkčnost peněžního styku, které takto jako nejvýznamnější zákonné ustanovení chrání, a tak buduje důvěru v měnu a peněžní styk tím, že trestá pachatele, kteří tyto chráněné objekty poškozují a ohrožují. Subjekt tohoto trestného činu je uvozen slovem „Kdo“, kdy se jedná o obecný subjekt – jenž můžeme charakterizovat jako jakéhokoliv trestně odpovědného pachatele, který svým jednáním naplnil danou skutkovou podstatu trestného činu.

Z hlediska objektivní stránky je skutková podstata charakterizována ve dvou rovinách. 1. rovina: Trestným je pachatel, který sobě nebo jinému opatřil padělané nebo pozměněné peníze nebo prvky peněz sloužící k ochraně proti jejich padělání.

³⁷ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s 2114. ISBN 978-80-7400-109-3

2. rovina: Trestným je pachatel, který takové peníze nebo ochranné prvky přechovává.

Padělanými penězi rozumíme české, ale i jiné než české peníze, tj. jakoukoli zahraniční měnu, kterou lze vzhledem k jejich kvalitě, i když třeba jen za určitých okolností, zaměnit s pravými penězi. Pozměněnými penězi rozumíme opět jakékoli peníze, které byly pozměněny, a to například z peněz nižší hodnoty na hodnotu vyšší, nebo z neplatných na platné peníze. Prvky peněz sloužící k jejich ochraně proti padělání rozumíme všechny prvky, které mají za úkol peníze chránit proti padělání, tj. prvky zmíněné v kapitole č. 4.

Z hlediska subjektivní stránky je zde vyžadován úmysl, který je spatřován v tom, že pachatel o skutečnosti, že jde o padělané anebo pozměněné peníze, ví.

Dvě další samostatné skutkové podstaty jsou obsaženy v druhém odstavci § 233 TZ, který je formulován takto: „*Kdo padělá nebo pozmění peníze v úmyslu udat je jako pravé nebo platné anebo jako peníze vyšší hodnoty, nebo kdo padělané nebo pozměněné peníze udá jako pravé nebo platné anebo jako peníze vyšší hodnoty, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let*“.³⁸ Obsaženy jsou zde tyto dvě základní skutkové podstaty:

- I. kdo padělá nebo pozmění peníze v úmyslu udat je jako pravé nebo platné, anebo jako peníze vyšší hodnoty, nebo
- II. kdo padělané nebo pozměněné peníze udá jako pravé nebo platné, anebo jako peníze vyšší hodnoty.

Na rozdíl od prvního odstavce, kde je postihováno opatření a přechovávání padělaných nebo pozměněných peněz anebo jejich ochranných prvků, je ve druhém odstavci alinea první postihováno samotné padělání a pozměňování peněz v úmyslu udat je jako pravé. Z hlediska objektivní stránky lze k alinea první uvést, že jednání pachatele nebo spolupachatele spočívá v tom, že peníze padělá nebo pozmění a musí se uskutečnit toliko pouze v úmyslu udat je jako pravé nebo platné anebo jako peníze vyšší hodnoty, neboť peníze lze reprodukovat také v zákonném rámci, a to např. jako napodobeniny pravých peněz pro film, divadlo, za dodržení ustanovení vyhlášky České národní banky č. 553/2006 Sb., kde jsou stanoveny rozměry a úhly reprodukcí bankovek. Za okamžik dokonání činu lze považovat stav, v němž pachatel padělá anebo pozmění peníze.

³⁸ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s 2114. ISBN 978-80-7400-109-3

Z hlediska objektivní stránky alinea druhá je zde zákonodárcem postihována v podstatě distribuce těchto peněz do oběhu, tedy ten subjekt trestného činu, který padělané nebo pozměněné peníze udá jako pravé nebo platné anebo peníze vyšší hodnoty. Dokonání tohoto činu je spatřováno v okamžiku, kdy padělané nebo pozměněné peníze přechází z faktické moci pachatele do držení další osoby a pro naplnění tohoto znaku objektivní stránky postačuje tedy jakékoli předání těchto peněz další osobě, a to ať už typicky formou úhrady za zboží nebo služby, směnou peněz za jiné, cizí peníze atp.

Z hlediska subjektivní stránky trestného činu je zde vyžadováno úmyslné zavinění, spočívající ve specifickém úmyslu pachatele, alinea první – padělání a pozměnění peněz v úmyslu udat je jako pravé nebo platné anebo jako peníze vyšší hodnoty, alinea druhá – ve faktické dispozici s těmito již padělanými nebo pozměněnými penězi, které pachatel udá jako pravé nebo platné anebo jako peníze vyšší hodnoty.

V dalších odstavcích § 233 TZ, které jsou kvalifikovanými skutkovými podstatami, jsou zákonodárcem uvedeny zvláště přitěžující okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby. V odstavci 5 je ukotveno ustanovení o trestnosti přípravy tohoto trestného činu, nicméně pouze v těch případech, kdy je směřována k zvlášť přitěžující okolnosti nebo okolnostem uvedených v odstavcích 3 nebo 4.

8.2 Udávání padělaných a pozměněných peněz

V ustanovení § 235 TZ o udávání padělaných a pozměněných peněz je zakotvena trestnost pachatele, kterému bylo padělanými nebo pozměněnými penězi placeno jako pravými a jenž tyto peníze udá jako pravé a v zákoně je formulována takto „*Kdo padělané nebo pozměněné peníze, jimiž mu bylo placeno jako pravými, udá jako pravé, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.*“³⁹ Jedná se o základní skutkovou podstatu trestného činu.

Objekt tohoto trestného činu je zejména ochrana peněz proti padělání a pozměnění, ale zejména pak nakládání s takovými penězi, bezpečnost a spolehlivost peněz z pohledu jejich pravosti a důvěry v měnu. Subjekt tohoto trestného činu je uvozen

³⁹ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s 2154. ISBN 978-80-7400-109-3.

slovem „Kdo“ a jedná se opět o obecný subjekt – jenž můžeme charakterizovat jako jakéhokoliv trestně odpovědného pachatele, který svým jednáním naplnil danou skutkovou podstatu trestného činu. Pachatelem tedy může být v zásadě kdokoliv, komu bylo padělanými nebo pozměněnými penězi placeno. Z hlediska subjektivní stránky trestného činu je vyžadován úmysl pachatele, který v době, kdy mu bylo placeno padělanými nebo pozměněnými penězi, o této skutečnosti nevěděl a k tomuto zjištění dospěl až poté, co peníze přijal a dále postupoval tak, že tyto peníze udal jako pravé. Z hlediska objektivní stránky trestného činu je nutné naplnění obligatorních znaků, a to přijetí padělaných nebo pozměněných peněz jako platby, o které se v okamžiku platby domníval, že proběhla prostřednictvím pravých peněz, a následném udání těchto padělaných nebo pozměněných peněz jako pravých.

9 Postup při zjištění výskytu padělané bankovky

Postup policejního orgánu při podezření z výskytu padělané bankovky je upraven v závazném pokynu policejního prezidenta č. 97 ze dne 28. července 2009 (dále jen ZPPP), kde je podrobně zmíněn v článku 10. V článku 10 odst. 1 písm. a) až c), odst. 2 tohoto pokynu, je kromě základní specifikace činnosti policejního orgánu vymezen i praktický prvotní postup v případě přijetí oznámení na linku tísňového volání 158, při zjištění podezření z výskytu padělané bankovky a jejím odebrání, který lze shrnout do těchto bodů:

- vyslání hlídky policie na místo;
- vyrozumění příslušného územního pracoviště SKPV;
- založení akce v řídicím systému Maják 158 s přizváním ke spolupráci operačního odboru Policejního prezidia ČR;
- v případě výskytu měny euro operační odbor Policejního prezidia ČR bezodkladně vyrozumí operační středisko Národní centrály proti organizovanému zločinu služby kriminální policie – dále jen NCOZ, které vyrozumí národní centrálu.

V článku 10 odst. 4 písm. a) až e) ZPPP je uveden i postup policistů provádějící přímý výkon služby, při přijetí oznámení v terénu, kde kromě neodkladných a neopakovatelných úkonů policista provede:

- vyrozumění dozorcí služby příslušného oddělení, které zajistí splnění shora zmíněných bodů;
- zjištění totožnosti předkladatele nebo držitele padělku;
- omezení držitele na svobodě, pokud byly naplněny zákonné důvody tohoto omezení;
- zjištění totožnosti svědků se zajištěním podání vysvětlení těchto osob po poučení dle § 61 zák. o PČR, nebo poučení dle § 158/6 trestního řádu č. 141/1961 Sb. (dále jen TR). Zjištění přesného označení odebírající právnické osoby a totožnosti fyzické osoby oznamující předložení nebo přijetí padělku.

Postup samotného policejního orgánu upravuje v rámci dalšího šetření a prověřování oznámení v návaznosti na výše zmíněné úkony článek 11 ZPPP, takto:

„Policista:

- *požádá o vysvětlení od držitele ke způsobu nabytí, držení, případně důvodu udávání padělku;*
- *podle závažnosti konkrétního jednání případně zadrží držitele k provedení dalších procesních úkonů;*
- *v případě odebrání padělku peněz peněžním ústavem vyžádá a převezme kopii „Potvrzení o odebrání bankovky“;*
- *vyzve držitele k vydání věci, případně věc odejme ;*
- *po dohodě s územním pracovištěm sepíše neprodleně záznam o zahájení úkonů trestního řízení dle § 158 odst. 3 TRŽ;*
- *cestou dozorcí služby základního organizačního článku nebo integrovaného operačního střediska ověří správnost údajů získaných prokázáním totožnosti v informačních systémech policie;*
- *plní úkoly hlášené služby.*

Územní pracoviště SKPV:

- *neprodleně vyrozumí krajské pracoviště a expozituru;*
- *převezme věc od základního organizačního článku;*
- *na místech závažných trestných činů v rámci místní působnosti plní úkoly po dohodě s krajským pracovištěm, expoziturou nebo národní centrálou.*

Krajské pracoviště:

- *převezme vyšetřování věcně příslušného trestného činu od územního pracoviště;*
- *neprodleně informuje NCOZ o závažných případech, případech s mezinárodním prvkem a případech zasahujících území více krajských ředitelství policie.*

Expozitura:

- *po oznámení případu lustruje držitele a zajištěné padělky v informačním systému BANKA;*

- *v závažných případech po dohodě s územním a krajským pracovištěm a expoziturou provede další opatření;*
- *podle rozsahu a významu případu přijme další opatření;*
- *v případech výskytu padělků měny euro spolupracuje s věcně příslušným pracovištěm státního zastupitelství a informuje neprodleně EUROPOL.* ⁴⁰

Dále lze doporučit i dodržování dalších zásad plynoucích z praxe, a to:

- s bankovkou co nejméně manipulovat tak, aby mohly být dodatečně zajištěny kriminalistické stopy z této bankovky, například otisky prstů, stěry DNA atp.;
- vyhotovit fotokopii bankovky, a to obou stran;
- z taktického hlediska zajistit kamerové záznamy provozoven při předložení této bankovky;
- pokud bude oznamovatel schopen osobu udávající bankovku popsat, zajistit zhotovení identikitu;
- v případě, že bude platba bankovkou doložena daňovým dokladem, zajistit tento doklad;
- zajištění kriminalistického zkoumání bankovky;
- odeslání bankovky České národní bance s požadavkem na vyhotovení odborného vyjádření a popisu typu padělku.

9.1 Místní a věcná příslušnost

Místní a věcná příslušnost k šetření, prověřování a vyšetřování v případech penězokazectví je směřována na oddělení a odbory hospodářské kriminality SKPV. Vychází ze závazného pokynu policejního prezidenta č. 97 ze dne 28. července 2009, kde v základním stupni jsou místně a věcně příslušné oddělení hospodářské kriminality SKPV a dále je zde prioritně stanovena příslušnost analogicky k příslušnosti upravené v trestněprávních předpisech pro soudy, viz. ustanovení § 17, § 18 TR. Zejména však

⁴⁰ ČESKO. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 97/2009 o penězokazectví, čl. 11.

k prověřování případů penězokazectví jsou v rámci liniové specializace pověřováni specialisté oddělení a odborů SKPV a to vzhledem k specifickým požadavkům na prověřování této trestné činnosti.

9.2 Vyhodnocování pravosti peněz

Na vyhodnocování pravosti měny můžeme pohlédnout jak ze strany laické veřejnosti, tak ze strany odborné veřejnosti, do níž lze pojmout osoby, které se s finanční hotovostí setkávají denně, a dále policisty, kteří se na vyhodnocování pravosti peněz specializují. Lidé se v dnešní době spíše orientují svou intuicí a odhalení případného zdařilého padělku je spíše věcí náhody než zkušeností. Veřejnost se tolik neseťkává s bankovkami, a tudíž jejich znalost, včetně bezpečnostních prvků, je menší než v předchozích dobách. V současné době se finanční operace přesouvají do oblasti bezhotovostních plateb (i při drobných úhradách), které jsou komfortnější. V době bezkontaktních platebních karet je platba záležitostí okamžiku, je rychlejší než příjem hotovosti.

Laická veřejnost je na postup při kontrole bankovky upozorňována na prezentacích umístěných na stránkách ČNB, kde je obecně popsán postup kontroly pravosti bankovky.

Odborná veřejnost (pracovníci různých provozoven, pokladní, bankovní úředníci) může v dnešní době využívat různé technické prostředky, které jsou schopny pomoci při odhalení padělku, a to s minimálními náklady na pořízení, v prodeji jsou různé detekční tužky, UV lampy detekující ochranné prvky bankovek, kapesní mikroskop. Při větším objemu hotovosti lze využít například různé typy počítaček bankovek, které zjišťují padělky na principech detekce vodoznaku, infračervených vlastností, magnetických a kovových prvků, rozměrů, tloušťky a barvy bankovek.

V trestním řízení však pracují orgány činné v trestním řízení s prvotním oznámením, které mnohdy není nikterak dále ověřeno. Policisté SKPV specializovaní na linii padělání peněz, jsou proškoleni v oblasti vyhodnocování pravosti peněz na odborném semináři. Po jeho absolvování je dle stanoviska Nejvyššího státního zastupitelství v Brně, Č. j.: SL-770/2001, policista oprávněn podávat předběžná a orientační posouzení pravosti peněz a platebních prostředků, což musí být doloženo certifikátem o absolvování tohoto semináře.

Odborné posouzení pravosti peněz však spadá výlučně do gesce ČNB, která jediná může vydávat odborná vyjádření k pravosti peněz a činí tak formou odborného vyjádření. Padělané peníze jsou zadržitelem, kterým může být policie, banka, právnická anebo fyzická osoba, předány k odbornému posouzení do ČNB, která provede odborné zkoumání pravosti platidla ve své zkušebně platidel, kde je zkoumána česká i zahraniční měna. Na jednotlivá nejfrekventovanější platidla má ČNB specializované pracovníky, kteří vyhodnocení provádí. Pracovníci zkušebny platidel ČNB ke svému zjištění sepíší odborné vyjádření, v němž jsou nejprve v souhrnu uvedeny jednotlivé bankovky, jejich výrobní čísla s uvedením stupně nebezpečnosti padělku. Přílohou toho odborného vyjádření je však vždy další protokol, a to popis jednotlivých padělků s uvedením základních identifikačních znaků bankovky (hodnota nominálu, druh platidla, vzor, typ), dále je v popisu uvedena zjištěná technika tisku padělku a jednotlivé ochranné prvky bankovek a zjištěná technika napodobení těchto prvků. Bankovky jsou zkoumány jak z líce, tak z rubu. ČNB dále padělky archivuje a eviduje, kdy v případě výskytu padělků shodného nebo podobného způsobu provedení o tomto informuje prostřednictvím pověřených pracovníků – Policii ČR.

Česká národní banka, zkušebna platidel, využívá k určení jednotlivých stupňů ve stupnici nebezpečnosti tuto bodovou škálu:

1. Velmi nebezpečný padělek. Padělek zhotovený odborníkem shodnými technikami jako pravé platidlo nebo technikami jen těžko odlišitelnými. Padělek charakterizuje použití mimořádně kvalitní reprodukční techniky a mimořádně kvalitní napodobení všech ochranných prvků. Příklad: hlubotiskový padělek hlubotiskového platidla s napodobením všech ochranných prvků na papíru s vlastnostmi velmi podobnými papíru bankovkovému.
2. Nebezpečný padělek. Padělek zhotovený shodnými nebo jinými technikami charakteristický použitím kvalitní reprodukční techniky a kvalitním napodobením všech podstatných ochranných prvků. Příklad Padělek hlubotiskového platidla zhotovený kvalitním tiskem z plochy s napodobením protlaku hlubotisku a s kvalitním napodobením ochranných

prvků. Padělek zhotovený nekvalitním hlubotiskem kvalitním napodobením ochranných prvků. Výjimečně i padělek xerografický nebo produkt inkoustového tisku s velmi kvalitně napodobenými ochrannými prvky.

3. Zdařilý padělek. Padělek průměrné kvality charakteristický použitím dobré reprodukční techniky a napodobením některých ochranných prvků na dobré úrovni. Příklad: Padělek hlubotiskového platidla zhotovený tiskem z plochy nebo kvalitní barevnou xerografií, barevně věrný, s napodobením některých ochranných prvků.
4. Méně zdařilý padělek. Padělek charakteristický použitím nepříliš kvalitní reprodukční techniky, nejsou zde napodobeny ochranné prvky, případně jsou nekvalitně napodobeny jen některé z nich. Příklad: Padělek zhotovený jednobarevnou xerografií, tónovaný nebo kolorovaný, barevně odlišný, bez napodobení ochranných prvků. Barevná reprodukce zhotovená na základě inkoustového tisku, v neostrém provedení, s nekvalitním napodobením ochranných prvků nebo bez nich.
5. Neumělý padělek. Padělek charakteristický použitím nekvalitní reprodukční techniky, bez napodobení ochranných prvků, odlišného barevného provedení. Příklad: Padělek zhotovený černobílou xerografií, barevně odlišný, bez napodobení ochranných prvků, jiného rozměru, pouze jednostranný nebo slepený ze dvou stejných samostatně reprodukováných částí.⁴¹

⁴¹ Co možná nevíte o platebních prostředcích [online]. [cit. 18.2.2020]. Stupně nebezpečnosti padělků. Dostupné z: <https://kartypenize.wgz.cz/platebni-prostredky/bankovky/stupne-nebezpecnosti-padelku>.

9.3 Padělatelské náčiní

„V současné době padělatelé nejvíce používají laserové kopírovací zařízení k tvorbě padělek bankovek.“⁴² Velmi běžné je však použití i levného multifunkčního zařízení na inkoustové bázi, s nímž je výroba bankovek nejjednodušší a nejrychlejší. „Policejní orgán se při vyšetřování trestných činů proti měně může setkat s typickými věcnými důkazy. Typickými věcnými důkazy lze rozumět zejména padělatelské náčiní (lisy, raznice, štočky apod.), různé chemikálie a barviva, tiskařské štočky.“⁴³

Využití běžně dostupných prostředků padělateli je ale časté, pachatelé v oblasti padělání peněz jsou většinou vynalézaví a zruční. Jako příklad z reality lze využít případ dvou pachatelů, kteří v letech 2010 až 2014 padělali bankovky v nominálních hodnotách 500 Kč a 1 000 Kč a celkem způsobili škodu v řádu milionů korun. K padělání peněz sloužily pachatelům běžné věci z domácnosti, program z internetu a inkoustová tiskárna. Jako první si obstarali archivní papír. Z toho pak vystříhávali obdélníky, které obrousili kotoučem. Následně použili například gel na vlasy, žehličku nebo i cigaretové papírky.⁴⁴

Podle vyjádření znalce patřily padělky mezi nejzdařilejší za poslední roky. Tito pachatelé uváděli padělané bankovky do oběhu v supermarketech, kde si po úhradě zboží padělkem nechávali vrátit pravé peníze.

Z bezpečnostních prvků bankovek lze vyzdvihnout zejména bankovkový papír, jehož technologie výroby je velmi vyspělá a náročná na strojovou vybavenost, která je velmi finančně nákladná. Ani organizované skupiny pachatelů nejsou schopny zajistit pro své padělky bankovkový papír odpovídající kvality. Na bankovkový papír a jeho provedení přímo technologicky navazují další prvky, které z vlastností papíru čerpají:

- vodotisk, který pachatelé většinou nahrazují pouhým tiskem;
- ochranná vlákna, která rovněž nahrazují tiskem;

⁴² STRAUS, J. a kolektiv. Kriministická technika, 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s 269. ISBN 978-80-7380-052-9.

⁴³ STRAUS, J. a kolektiv. Kriministická metodika, 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s 145. ISBN 978-80-7380-124-3.

⁴⁴iDnes [online]. [cit. 10. 11. 2018]. Inkoustová tiskárna a gel na vlasy. Muži padělali bankovky za milion. Dostupné z: https://www.idnes.cz/brno/zpravy/padelani-penez-soud-v-brne.A160315_161127_brno-zpravy_tr.

- ochranné proužky, které bývají nahrazeny např. proužkem odebraným z bankovky nižší nominální hodnoty a vlepen na strany padělku;
- skrytý obrazec, který je jedním z velmi důležitých ochranných prvků a je zmiňován v různých interních pokynech kriminální policie specializovaných na linii padělaných peněz jako prvek, o jehož padělání nejsou dosud žádné zmínky a padělatelé jej zcela ignorují.

10 Případová studie

V praktické části bude ilustrován postup policejního orgánu na skutečném případě, který autor této práce z pozice vyšetřovatele Policie ČR, oddělení hospodářské kriminality Chomutov, vedl. K pachateli lze uvést, že se jednalo o občana bývalého východního bloku, jehož jméno bylo z důvodu ochrany osobních údajů změněno a bude dále uvedeno jako Ivan Melnyk.

10.1 Seznámení se se skutkovým stavem

Jednalo se o případ, kdy byl pachatel Ivan Melnyk zadržen v rámci ust. § 76 odst.1 TŘ, policejním orgánem Obvodního oddělení Klášterec nad Ohří, a to poté, co padělanými americkými dolary uhradil část kupní ceny ojetého vozidla. K omezení osobní svobody ve smyslu ust. § 76 odst. 1 TŘ je nutno uvést „*Podstata zadržení osoby podezřelé ze spáchání trestného činu. Zadržení osoby podezřelé podle § 76 odst. 1 je časově zcela krátkodobým prostředkem sloužícím k prozatímnímu fyzickému zajištění osoby podezřelé ze spáchání trestného činu*“.⁴⁵

Prvotní úkony, včetně hlásné povinnosti, zajištění předmětného vozidla a věci, které měl podezřelý při sobě, byly před převzetím vyšetřování již provedeny výjezdovou skupinou Policie ČR SKPV Chomutov. Jednalo se o případ, který byl oznámen v den pracovního klidu, ve večerních hodinách.

K ilustraci skutkového děje lze uvést, že pachatel do ČR přicestoval za účelem koupě vozidla, z něž polovinu ceny měl v úmyslu uhradit českými korunami a zbývající polovinu padělanými dolary, což také učinil. Na místo dohodnutého prodeje (k rodinnému domu v obci Klášterec nad Ohří) se dostavil ve večerních hodinách vozidlem, které řídil další cizinec. Tento stav je zcela ideální pro pachatele, který v tuto chvíli využívá zhoršených světelných podmínek při předávce padělaných bankovek. Zde si nejprve prohlédl vozidlo a po dohodě o koupi jej poškozený pozval do domu, kde mu

⁴⁵ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád: komentář, 7. dopl. a přeprac. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s 969. ISBN:978-80-7400-465-0.

Ivan Melnyk část peněz uhradil v českých korunách a část peněz ve zdařile padělaných dolarech. Poškozenému tvrdil, že nemá dostatek českých korun, a proto platí dolary, a to zjevně v kurzu výhodném pro poškozeného. Při platbě poškozený padělky nerozpoznal a peníze přijal, přičemž pachatel mu dokonce „nedopatřením“ uhradil vyšší částku v dolarech, než byla dohodnuta, místo 1 800 USD částku 2 100 USD. Část těchto padělků byla později ohodnocena jako zdařilá a menší část jako méně zdařilý padělek. Pachatel po uzavření obchodu z místa odjel i se zakoupeným vozidlem. Po prodeji vozidla poškozený ukazoval dolary svému synovi, který při prohlížení bankovek náhodně narazil na bankovku (náležíci zjevně k méně zdařilým kouskům), u které se rozlepoval růžek bankovky. Po tomto zjištění poškozený pojal důvodné podezření, že bankovky jsou padělané a ihned vyrozuměl Policii ČR.

10.2 Prvotní úkony provedené policejním orgánem

Po přijetí oznámení na linku 158 Policie ČR byl oznamovatel vytěžován k okolnostem případu, při nichž se zmínil o tom, že ve vozidle, které od něj pachatel zakoupil, bylo pouze minimum pohonných hmot. Prvotně po oznámení směřovali policisté svou pátrací činnost nejprve k dopadení pachatele se zaměřením na benzínové čerpací stanice v okolí. Na benzínové čerpací stanici nacházející se u výjezdu z Klášterce nad Ohří policisté podezřelého vzápětí zadrželi ve smyslu ustanovení § 76 odst.1 TŘ. S Ivanem Melnykem byl zadržen i jeho řidič a zajištěna obě vozidla. Policisté na místě provedli tedy zadržení obou podezřelých, při němž byla provedena bezpečnostní prohlídka, zda osoby při sobě nemají zbraň. Dle ust. § 29 odst. 1 zákona o Policii České republiky č. 273/2008 Sb. „*Před umístěním osoby do cely je policista oprávněn přesvědčit se, zda tato osoba u sebe nemá zbraň nebo jinou věc způsobitou ohrozit život anebo zdraví a takovou věc odebrat. Za tímto účelem je oprávněn provést prohlídku osoby.*“⁴⁶

Při prohlídce byly u řidiče nalezeny pouze osobní doklady a běžné věci. U Ivana Melnyka byly však v peněžence nalezeny i české koruny, a to v množství, které

⁴⁶ Vangeli, B.: Zákon o Policii České republiky. Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 120. IISBN 978-80-7400-543-5.

by postačovalo k doplacení i zbývající hodnoty vozidla. Dolary však u tohoto podezřelého nebyly nalezeny žádné. Obě vozidla byla dále na místě zajištěna, zapečetěna a odtažena do areálu objektu Policie ČR Chomutov.

Vzhledem k tomu, že se jednalo o cizince, byl kontaktován pracovník cizinecké policie k provedení důsledného ověření totožnosti obou osob. Oba zadržení byli eskortováni policisty do cely předběžného zadržení v Chomutově a jejich totožnost ověřena. Věc byla poté předána výjezdové skupině Policie ČR Chomutov, která ve věci vypracovala protokol o zahájení úkonů trestního řízení dle § 158 odst. 3 TŘ a vyslechla poškozeného, který po výslechu na protokol o vydání věci vydal celou finanční hotovost. Ta se skládala z českých korun a z padělaných dolarů. Oba podezřelí vydali i své mobilní telefony. Dále bylo zajištěno předběžné posouzení pravosti bankovek, z něž vyplynulo, že se jedná o padělané bankovky v nominálních hodnotách 100 USD. Již v počátku konání neodkladných a neopakovatelných úkonů byla splněna i hlásná povinnost. Policejní orgán SKPV OHK Chomutov následujícího dne podal Okresnímu státnímu zástupci v Chomutově podnět k provedení prohlídky jiných prostor a pozemků spočívající v prohlídce obou zajištěných vozidel dle ust. § 83a odst.1 TŘ.

Výslechem zadržených podezřelých osob bylo zjištěno, že řidič Ivana Melnyka o padělaných dolarech nevěděl. Pachatel Melnyk při výslechu do protokolu o výslechu zadržené osoby uvedl, že netušil, že dolary mohou být padělané a že tyto dolary směnil za Ukrajinské hřivny asi před měsícem v ukrajinské obci Chust od neznámé osoby. Dále uvedl, že dalších 7 900 USD má uloženo ve své tašce ve vozidle, které vydal policistům. Policejní orgán byl v této fázi v obtížné situaci, při které bylo nutno prokazovat subjektivní stránku skutkové podstaty trestného činu na základě prvotně zjištěných důkazů, a to s vědomím, že při nesprávném vyhodnocení důkazní situace může dojít k propuštění pachatele, který se vzápětí může stát nedostupným vzhledem k tomu, že se jedná o cizince.

Policejní orgán tedy postupoval ve dvou liniích:

1. linie: Provedení prohlídky dvou zajištěných vozidel, na něž soudce Okresního soudu v Chomutově mezitím vydal nařízení k prohlídce jiných prostor a pozemků.
2. linie: Důsledné ověřování výpovědi pachatele a zkoumání obsahu mobilního telefonu, který vydal, jenž byl zkoumán analytikem Skupiny případových analýz Chomutov.

Při prohlídce vozidel, které byl podezřelý přítomen, byly skutečně nalezeny a odňaty další padělané dolary v nominálních hodnotách 100 USD v celkové hodnotě

7 900 USD. Při dokumentaci těchto peněz byly sepsány výrobní čísla těchto bankovek, dále zajištěno předběžné posouzení pravosti bankovek a zjištěno, že se jedná o další padělky. Zkoumáním obsahu mobilního telefonu Ivana Melnyka byly analytikem zajištěny podstatné důkazy, na nichž mohlo být postaveno sdělení obvinění dle § 160 odst. 1 TŘ. Jednalo se o fotografie balíčků bankovek a samotných bankovek, ne však z období před měsícem, ale dle data fotografie z doby před třemi měsíci. Z fotografie bankovek bylo také zjištěno výrobní číslo, které souhlasilo s jedním z padělků bankovek, které pachatel použil jako pravé při platbě za vozidlo.

10.3 Zahájení trestního stíhání pachatele a jeho odůvodnění

Policejní orgán zjištěné skutečnosti z prvotního prověrování využil při vypracování usnesení o zahájení trestního stíhání pachatele Ivana Melnyka, kterému téhož dne sdělil obvinění dle § 160 odst.1 TŘ pro zločin padělání a pozměnění peněz dle § 233 odst. 1, 2 TZ a přečin podvodu dle § 209 odst. 1, 3 TZ, přičemž ve zdůvodnění svého usnesení se policejní orgán opřel o zjištěné skutečnosti, zejména rozpor týkající se doby, v jaké měl Ivan Melnyk padělané dolary ve své moci a dále skutečnost, že měl v době koupě vozidla dostatečnou hotovost v českých korunách na doplacení hodnoty kupovaného vozidla. Tu však nepoužil, a místo korun využil k platbě padělané dolary, jimiž uhradil poškozenému „nedopatřením“ vyšší částku, než bylo dohodnuto proto, aby rozptýlil pozornost poškozeného při přijetí peněz. Vzhledem k tomu, že nebylo prokázáno, že by se na trestné činnosti Ivana Melnyka jakoukoli formou účastnil další zadržený (figuroval zde pouze jako řidič, který o padělcích neměl tušení), byl následujícího dne propuštěn ze zadržení na svobodu a později vyslechnut jako svědek.

10.4 Vyšetřování

Po zahájení trestního stíhání obviněného Ivana Melnyka, byl ve smyslu ust. § 36 odst. 3 TŘ, obviněnému ustanoven obhájce. Po ustanovení obhájce a jeho vyrozumění o výsledku byl proveden výslech obviněného, kde se obviněný nejprve vyjádřil v tom smyslu, že skutečně nevěděl, že dolary jsou padělané a kupoval je na tržnici ve městě Chust na Ukrajině. Na další otázky však již vypověděl, že si při platbě

u poškozeného v Klášterci nad Ohří možná všiml, že jsou dolarové bankovky padělané, protože mu nešly při počítání rozlepit od sebe. Možná i proto dal poškozenému těch dolarů víc. Českými penězi hodnotu vozidla nedoplácel, protože peníze potřeboval na cestu zpět, ačkoli měl při sobě své platební karty. Po přihlédnutí k povaze skutku, okolnostem případu, osobě pachatele, podal policejní orgán dozorujícímu státnímu zástupci podnět k podání návrhu na vzetí obviněného Melnyka do vazby s existencí vazebních důvodů dle § 67 písm. a) b) c) TŘ, přičemž státní zástupce návrh akceptoval a u Okresního soudu v Chomutově podal návrh na vzetí obviněného do vazby podle § 73b odst. 1 TŘ. Soudce Okresního soudu v Chomutově ve vazebním zasedání rozhodl ve smyslu ust. § 68 odst. 1 TŘ o vzetí obviněného do vazby z důvodů uvedených v § 67 písm. a) b) c) TŘ. Další stíhání obviněného probíhalo již vazebně.

Při vyšetřování bylo mimo jiné odborným vyjádřením České národní banky zjištěno, že valná část padělků je ohodnocena stupněm 2, na 5 bodové škále stupňů nebezpečnosti padělků. Stupeň 1 je již velmi nebezpečný padělek. Podle sdělení ČNB ze dne 12. 4. 2017 u stupně 2 nebezpečnosti je padělek zhotovený shodnými nebo jinými technikami, charakteristický použitím kvalitní reprodukční techniky a kvalitním napodobením všech podstatných ochranných prvků. Například - padělek hlubotiskového platidla zhotovený kvalitním tiskem z plochy s napodobením protlaku hlubotisku a s kvalitním napodobením ochranných prvků, zhotovený nekvalitním hlubotiskem s kvalitním napodobením ochranných prvků, výjimečně i padělek xerografický nebo produkt inkoustového tisku s velmi kvalitně napodobenými ochrannými prvky.

Konkrétně u zajištěných padělků bylo zjištěno, že použitá tisková technika je tisk z plochy liniový + tisk z výšky liniový. Ochranné prvky – magnetická barva, magnetická jinak než pravé platidlo, ochranná vlákna viditelná – napodobena tiskem, ochranný proužek zapuštěný s mikrotextem pozitivním – napodoben tiskem, vodoznak lokalizovaný figurální – napodoben pozitivním tiskem, mikrotext špatně čitelný, opticky proměnlivá barva – napodobena tiskem. Líc – vytištěn převážně tiskem z plochy, sériová čísla vytištěna tiskem z výšky. Číselné označení nominálu vpravo dole se třpytí, ale jeho změna při změně úhlu pohledu neodpovídá originálnímu efektu OVI. Hmatový efekt hlubotisku je napodoben ražbou do papíru. Rub je vytištěn tiskem z plochy včetně napodobení aktivity v IR světle.

Po ukončení vyšetřování, kde byl skutek obviněnému dostatečně prokázán a zajištěny veškeré dostupné důkazní prostředky, byl státnímu zástupci Okresního státního zastupitelství podán návrh na podání obžaloby proti obviněnému Ivanu Melnykovi, dle ustanovení § 166 odst. 1 TZ, pro spáchání trestných činů - zločinu padělání a pozměnění peněz dle § 233 odst. 1, 2 TZ a přečinu podvodu dle § 209 odst.1, 3 TZ, který státní zástupce akceptoval. Obviněný byl poté rozsudkem Okresního soudu v Chomutově skutečně pravomocně odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce tří let.

11 Výzkum

V rámci praktické části práce byly předmětem výzkumu skutečnosti dotýkající se veřejnosti a bankovek, padělků bankovek a souvisejících okruhů.

11.1 Cíl výzkumu a použité metody

V rámci praktické části práce byl proveden kvantitativní průzkum u veřejnosti a stanoveny cíle tohoto empirického výzkumu – zda je veřejnost obeznámena s ochrannými prvky bankovek a je schopna rozpoznat padělek bankovky, zda se veřejnost setkala někdy s padělkem bankovek a ví, jaký je postup v případě, že se s bankovkou setká. Vedlejším cílem výzkumu je subjektivní vjem respondentů, zda je osvěta o bezpečnostních prvcích bankovek ze strany České národní banky dostatečná a pokud ne, tak v jaké oblasti médií by se měla osvěta spíše realizovat. K výzkumu byla použita metoda dotazování formou anonymního online dotazníku společnosti Google.

Forma online dotazníku (Příloha č. 1) byla zvolena z důvodu minimalizace nákladů a možnosti oslovení co nejširší veřejnosti. Dotazník Google a výsledný souhrn výsledků v grafech byl do práce převzat, včetně grafické úpravy a předdefinovaného písma z portálu Google.⁴⁷

11.2 Hypotézy

Hypotézy, které by měly být výzkumem potvrzeny nebo vyvráceny:

- a) S padělkem se setkalo maximálně 10 % respondentů.
- b) Více než 60 % respondentů zná jen některé bezpečnostní prvky bankovek a nebyla by schopna rozpoznat padělek bankovky.

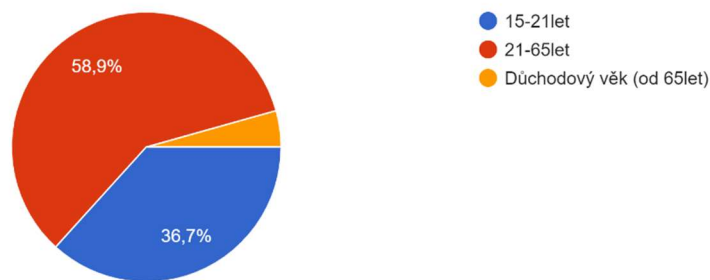
⁴⁷Google [online]. [výsledky výzkumu ankety ke dni 27.2.2019]. Dostupné na WWW https://docs.google.com/forms/d/1STk23uIj9Bjv5YVaWNgImvj8MAgyim2SI2xPUnXabuM/viewform?edit_requested=true&edit_requested=true#responses.

- c) Méně než 50 % respondentů ví, jak postupovat v případě, že se s padělkem bankovky setká.
- d) Více než 60 % dotazovaných by přivítalo širší osvětovou kampaň, která by na problematiku a zejména ty nejsofistikovanější bezpečnostní ochranné prvky bankovek upozornila.

11.3 Vlastní výzkum

Tato podkapitola bude věnována rozboru jednotlivých otázek použitých v dotazníku. Dotazník vyplnilo celkem 207 dotazovaných osob z řad široké veřejnosti.

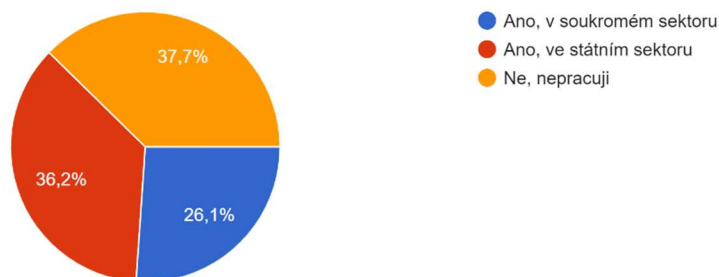
1. Jaký je Váš věk?
207 odpovědí

Otázka č. 1 byla směřována na věk oslovených respondentů a z odpovědí lze zhodnotit, že téměř dvě třetiny respondentů jsou v produktivním věku, více než třetina ve věku 15 až 21let a pouze 4,3 % ve věku 65 a více let.

2. Jste zaměstnán/a ?

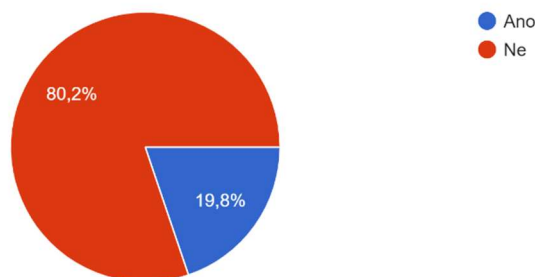
207 odpovědí

Otázka č. 2 směřuje ke zjištění zaměstnání respondentů. Pokud ano, v jakém sektoru, zda v soukromém nebo státním. Z výsledku vyplývá, že více než dvě třetiny respondentů je zaměstnáno - celkem 62,3 %, z toho 36,2 % ve státním sektoru a 26,1 % v soukromém. Dosud nepracuje 37,7 % respondentů. Dále lze porovnáním grafů z otázky č. 1 předpokládat, že většina nepracujících respondentů jsou, vzhledem k věku, studenti.

3. Setkal/a jste se někdy s padělanou bankovkou?

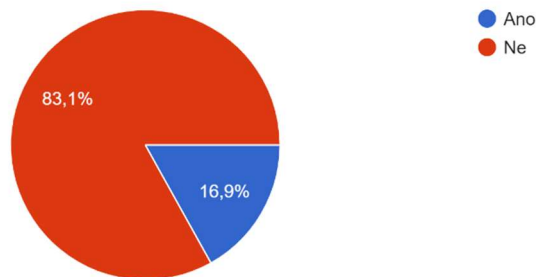
207 odpovědí

Otázka č. 3 přechází k jednomu z cílů výzkumu – zda se respondenti setkali s padělanou bankovkou. Při vyhodnocení odpovědí lze dojít k poměrně překvapivému faktu, že s padělanou bankovkou se setkala relativně velká část veřejnosti. Je to celkem 19,8 % z dotazovaných respondentů, což je celkem 41 respondentů.

4. Byl/a jste ze strany svého zaměstnavatele v této problematice proškolen/a?

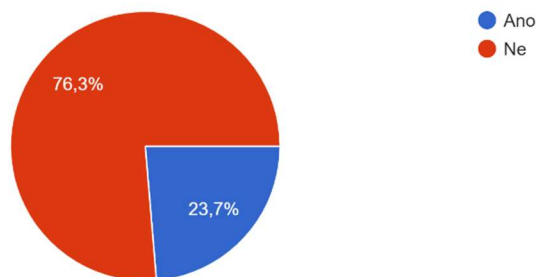
207 odpovědí

V otázce č. 4 byli respondenti dotazováni, zda byli ze strany svého zaměstnavatele proškoleni k problematice padělání peněz. Z výsledků plyne, že 16,9 %, což je 35 respondentů, bylo ze strany svého zaměstnavatele proškoleny.

5. Je schopnost rozpoznat padělek ve Vaší práci zásadní? (bankovníctví, finance, obchod)

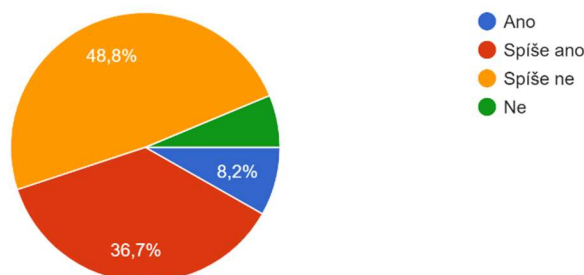
207 odpovědí

Otázka č. 5 je směřována v podstatě k vytřídění respondentů a souvisí s otázkou č. 4. Lze konstatovat, že pro více než pětinu respondentů je schopnost rozpoznat padělek zásadní. Jedná se o 23,7 %, tedy 49 respondentů je z osob, pro něž je schopnost rozpoznat padělek zásadní. S padělkami se mohou tedy setkat poměrně často.

6. Domníváte se, že byste poznal/a padělek bankovky?

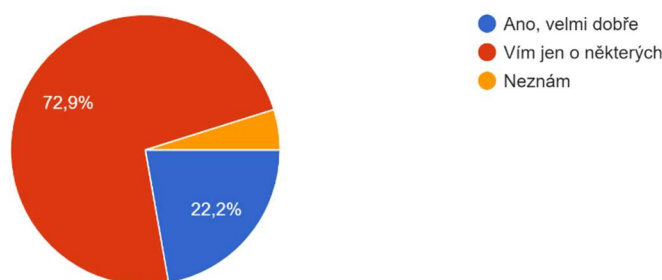
207 odpovědí

Otázka č. 6 je směřována k subjektivnímu vnímání respondentů své schopnosti rozpoznat padělek. 6,3 % dotazovaných respondentů by padělek nepoznalo, 48,8 % spíše nepoznalo, 36,7 % spíše poznalo a pouze 8,2 % respondentů by padělek poznalo. Z odpovědí na tuto otázku lze konstatovat, že většina respondentů by padělek nepoznala.

7. Znáte ochranné prvky bankovek české měny?

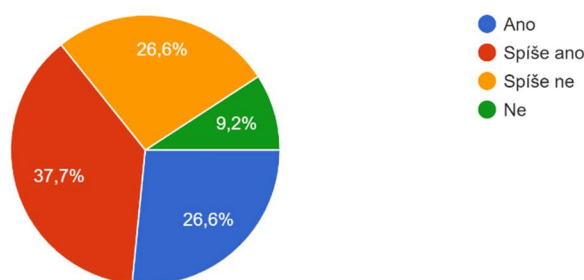
207 odpovědí

Otázka č. 7 směřuje k dalšímu z cílů – zjištění, zda respondenti znají ochranné prvky bankovek. Z odpovědí lze vyvozovat závěr, že většina respondentů 72,9 % je obeznámena pouze s některými ochrannými prvky bankovek, 22,2 % zná ochranné prvky bankovek velmi dobře a pouze 4,8 %, což je 10 respondentů, ochranné prvky vůbec nezná. Veřejnost je tedy seznámena s některými ochrannými prvky bankovek poměrně dobře, avšak podrobná znalost méně obecně známých bezpečnostních prvků jim známa není.

8. Víte, jak postupovat, jestliže se setkáte s bankovkou vykazující znaky padělku?

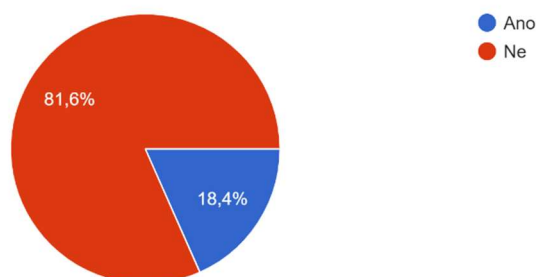
207 odpovědí

V otázce č. 8 bylo zjišťováno, zda respondenti vědí, jak správně postupovat v případě, že se setkají s bankovkou vykazující znaky padělku. Správným postupem v takovém případě je oznámení věci na Policii ČR, nebo předáním bankovky přímo do ČNB anebo do některé z obchodních bank, a to s informací o podezření na padělek

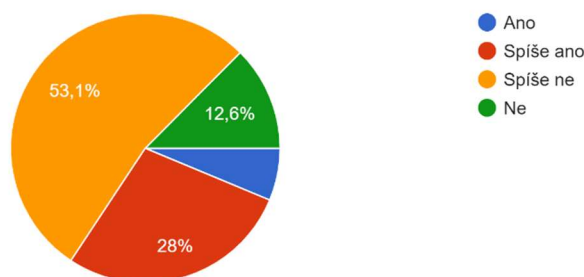
bankovky. Z průzkumu plyne, že většina dotazovaných zná správný postup – spíše ano odpovědělo 37,7 % a jistých si je 26,6 %, pouze 9,2 % respondentů neví, jak postupovat.

9. Myslíte si, že byste poznal/a padělek jiných měn? (Euro, USD)
207 odpovědí

V otázce č. 9 byla dotazována schopnost respondentů rozpoznat padělků i jiných měn. Z průzkumu plyne, že valná většina respondentů by padělek cizích měn nerozpoznala, a to celkem 81,6 %. Pouze 18,4 % dotazovaných odpovědělo, že by padělek rozpoznalo.

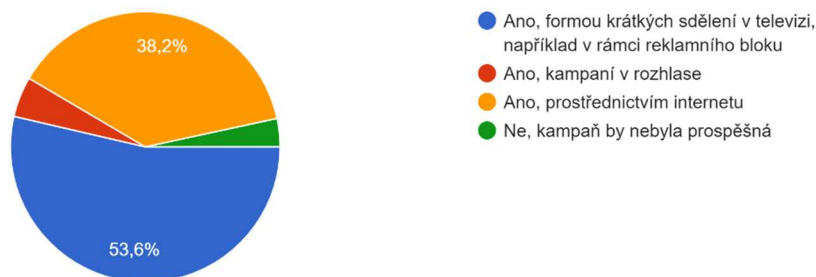
10. Domníváte se, že osvěta České národní banky o bezpečnostních prvcích bankovek je dostatečná?
207 odpovědí

V otázce č. 10 je výzkum směřován k názoru respondentů, zda je osvěta ze strany ČNB o bezpečnostních prvcích bankovek dostatečná. Z výsledku lze odvodit, že dvě třetiny respondentů se domnívá, že osvěta je nedostatečná, a z toho celkem 12,6 % jednoznačně uvedlo, že není dostatečná a 53,1 %, že je osvěta spíše dostatečná a pouze 6,3 % se domnívá, že osvěta je dostatečná. 28 % se domnívá, že osvěta je spíše dostatečná. Vyhodnocením tvrzení respondentů lze konstatovat, že osvěta není dostačující a je zde velký prostor pro její zlepšení.

11. Uvítal/a byste širší osvětovou kampaň, která by na problematiku upozornila?

207 odpovědí

V otázce č. 11 je zjišťován názor respondentů k tomu, zda by uvítali širší osvětovou kampaň upozorňující na problematiku padělání peněz, a to jakou formou. Z odpovědí je patrné, že většina respondentů 53,6 % by přivítala kampaň formou krátkých sdělení v televizi, další výrazná část 38,2 % by přivítala kampaň prostřednictvím internetu, malá část 4,8 % by přivítala kampaň v rozhlase a pouze 3,4 %, což je 7 respondentů uvedlo, že by kampaň nebyla prospěšná. Z odpovědí lze vyvozovat, že kampaně upozorňující na problematiku padělaných peněz a ochranných prvků bankovek by byly prospěšné, a to zejména prostřednictvím televize a internetu.

11.4 Vyhodnocení výzkumu

Z provedeného výzkumu byl získán reprezentativní přehled o tom, zda se veřejnost s padělkem bankovek někdy setkala, zda je schopna identifikovat padělky bankovek a zná správný postup v případě, že se s nimi setká. Dále byla zjišťována znalost ochranných prvků bankovek a získán názor veřejnosti na osvětu k této problematice.

Z výzkumu plyne, že ze stanovených hypotéz:

- S padělkem se setkalo maximálně 10 % respondentů.
- Více než 60 % respondentů zná jen některé bezpečnostní prvky bankovek a nebyla by schopna rozpoznat padělek bankovky.
- Méně než 50 % respondentů ví, jak postupovat v případě, že se s padělkem bankovky setká.

- d) Více než 60 % dotazovaných by přivítalo širší osvětovou kampaň, která by na problematiku, a zejména ty nejsofistikovanější bezpečnostní ochranné prvky bankovek, upozornila.

Nebyly potvrzeny hypotézy:

- a) S padělkem se překvapivě setkalo větší množství dotazovaných respondentů namísto 10 % téměř dvojnásobné množství celkem 19,8 %.
- c) Znalost postupu v případě, že se veřejnost s padělkem bankovky setká je větší a to 64,3 % respondentů uvedlo, že zná správný postup anebo jej spíše zná.

Zbývající hypotézy b), d) byly výzkumem potvrzeny.

Z výzkumu plynou fakta, která byla vodítkem pro navrhovaná opatření a zlepšení jednotlivě uvedené v závěru této práce.

Závěr

Bakalářská práce byla věnována odbornému tématu, které je sice obecně známé, ale je natolik specifické a vyžadující odborné znalosti, že jeho shrnutí a uvedení množství faktů bylo z hlediska jejich komprimace a zjištění velmi náročné.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo komplexní a detailní seznámení s jednotlivými ochrannými prvky bankovek a popsání praktických postupů policejního orgánu specializovaného na problematiku linie padělaných peněz, včetně jeho aplikace na případ z praxe a navrhovanými zlepšeními v tomto postupu a uvedení právního rámce, v němž je tato trestná činnost potírána. Vedlejším cílem práce bylo vyhodnocení ochranných prvků bankovek, umožňující veřejnosti rozpoznat snáze padělek, dále objasnit legislativní a technické podmínky výroby bankovek, postavení a funkci České národní banky. Ze stanovených cílů byly stanoveny hypotézy, k jejichž vyvrácení či potvrzení byl proveden kvantitativní výzkum formou dotazníkového šetření. Výzkum byl zaměřen na to, v jaké šíři je veřejnost seznámena s ochrannými prvky bankovek, zda by byla schopna padělek bankovky identifikovat, jestli se s padělkem vůbec někdy setkala a zda je jí známo, jak postupovat v případě, že se s padělkem setká.

Vyhodnocením práce lze dojít k závěru, že v práci došlo ke splnění cílů. Byl zde podán úplný souhrnný přehled činnosti policejního orgánu při prověřování a vyšetřování trestné činnosti proti měně a týkající se postupu policejního orgánu specializovaného na problematiku linie padělaných peněz. V práci je popsána historická cesta vzniku, funkce a vývoje peněz vedoucí až ke vzniku papírových. Jsou zde jednotlivě podrobně popsány a dále i vyhodnoceny bezpečnostní prvky české měny, uvedeny jednotlivé právní normy, které naši, ale i cizí měnu chrání. Práce obsahuje i postup, technologie a legislativní podmínky výroby peněz. Ze zjištěných skutečností plyne, že hlavním činitelem, který má na výrobu a množství peněz v ekonomice vliv je ČNB, která zajišťuje veškeré záležitosti podstatné pro výrobu, výměnu a další úkony související s penězi. Ve výzkumné části práce spočívající v kvantitativním dotazníkovém šetření mezi respondenty, byly při dotazování potvrzeny hypotézy, že valná část veřejnosti zná jen některé ochranné prvky bankovek, a rozhodně by přivítala širší osvětovou kampaň, která by na tuto problematiku upozornila. Osvětová kampaň pro veřejnost zaměřená na popularizaci ochranných prvků bankovek začíná postupně nabývat na důležitosti zejména s ohledem na fakt, že velká část veřejnosti se s hotovostí nesetkává tak často jako dříve, vzhledem k době

bezhotovostních plateb, a může být snáze oklamána mnohdy velmi věrnými padělky bankovek. O tomto závěru svědčí i hypotéza, která nebyla potvrzena a bylo předpokládáno, že s padělky se setkalo maximálně 10 % dotazovaných, avšak tuto zkušenost získalo celkem 19,8 % dotazovaných. V části týkající se povědomí veřejnosti o ochranných prvcích bankovek lze rozhodně navrhnout širší osvětu, a to zejména formou krátkých sdělení v televizi v rámci reklamního vysílání. Další možností je tuto problematiku prezentovat formou internetových článků na hlavních zpravodajských serverech, ve kterých by byla veřejnost jasněji seznámena s ochrannými prvky bankovek a se správným postupem při kontrole bankovek, a také s postupem při zjištění podezření na padělek bankovky. Tato sdělení by mohla být například spjata s konkrétními případy vyšetřovanými policisty z praxe, pro větší poutavost a přitažlivost těchto sdělení.

V závěru lze zmínit opatření ke zlepšení práce policejních orgánů, zejména podrobnější seznámení policistů ze základních útvarů s problematikou prvotních opatření dostatečně popsanych v pokynu ZPPP č. 97 ze dne 28. července 2009, a to například formou přednášek policisty SKPV, specializovaného na linii padělání a pozměňování peněz, ilustrovaných na konkrétních případech z praxe.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje:

1. BURGER, A. Dáblova dílna: největší padělatelská operace všech dob. Praha: Ikar, 2007, 280 s. ISBN 978-80-249-0968-4.
2. HLINKA, B. a P. RADOMĚRSKÝ. Peníze, poklady, padělky. 2. pozměněné a doplněné vydání. Praha: Academia, 1996, 262 s. ISBN 8020005722.
3. STRAUS, J. a kolektiv. Kriminalistická metodika, 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 315 s. ISBN 978-80-7380-124-3.
4. STRAUS, J. a kolektiv. Kriminalistická technika, 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 431 s. ISBN 978-80-7380-052-9.
5. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, 3285 s. ISBN 978-80-7400-109-3.
6. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád: komentář, 7. dopl. a přeprac. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, 4720 s. ISBN 978-80-7400-465-0.
7. PEKÁREK, J. Poznáte padělek bankovky? Praha: Pragoeduca, 2000, 78 s. ISBN 80-85856-84-0.
8. RÝDL, T.. Zákon o České národní bance: komentář. 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2014, 318 s. ISBN 978-80-7478-622-8.
9. SLÁDEČEK, V., MIKULE, V., SUCHÁNEK, R., SYLLOVÁ, J. Ústava České republiky. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, 1264 s. ISBN 978-80-7400-590-9.
10. VANGELI, B.: Zákon o Policii České republiky. Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, 483 s. ISBN 978-80-7400-543-5.

Legislativní dokumenty:

1. ČESKO. Úmluva o potírání penězokazectví ze dne 20. 4. 1929, vyhlášena ve sbírce zákonů č. 15/1932 Sb.
2. ČESKO. Zákon č. 6/1993 Sb. O České národní bance.
3. ČESKO. Vyhláška č. 553/2006 Sb., ze dne 30. 11. 2006 o podmínkách za nichž lze reprodukovat bankovky, mince, šeky, cenné papíry a platební karty a vyrábět předměty, které je úpravou napodobují.
4. ČESKO. Zákon č. 136/2011 Sb., ze dne 27.4.2011 o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb, o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.
5. ČESKO. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 97/2009 o penězokazectví.
6. ČESKO. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 88/2012, č. 167/2016, kterými byl změněn Závazný pokyn policejního prezidenta č. 97/2009 o penězokazectví.

Elektronické zdroje:

1. *Česká národní banka* [online]. Bankovky a mince, ochranné prvky [cit. 10.11.2018]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/ochranne_prvky/ochranne_prvky_5000.html.
2. *Česká národní banka* [online]. [cit. 10. 11. 2018]. Emise oběživa a nové ochranné prvky bankovek. Dostupné z:http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/rezabek_20091130_nova_5000.pdf.
3. *Česká národní banka* [online]. [cit. 10. 11. 2018]. Bankovky hezké být mohou, ale bezpečné být musí. Dostupné z:http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2008/cl_08_080926b.html.
4. *Česká národní banka* [online]. [cit. 10. 11. 2018]. Padělané a pozměněné bankovky a mince na území ČR. Dostupné z:http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/rezabek_20120227_tk_padelky.pdf.

5. *Česká národní banka* [online]. [cit. 18. 2. 2020]. Prezentace pro veřejnost, projevy, vystoupení – Padělky 2017. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/verejnost/.galleries/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/benda_20180305_tk_padelky_2017.pdf
6. *Česká televize* [online]. [cit. 10. 11. 2018]. Výroba bankovky stojí zhruba korunu, mezi lidmi jich koluje na 350 milionů. Dostupné z <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/1118655-vyroba-bankovky-stoji-zhruba-korunu-mezi-lidmi-jich-koluje-na-350-milionu>.
7. *Česká národní banka* [online]. Bankovky a mince, ochranné prvky [cit. 9.11.2019]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/bankovky-a-mince/padelky/pocty-zadrzenych-padelku/>.
8. *Česká národní banka* [online]. Bankovky a mince, ochranné prvky [cit. 17.2.2020]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/cnb-news/aktuality/Vyskyt-padelanych-a-poskozenych-ceskych-bankovek/>.
9. *Česká národní banka* [online]. Tisková konference „Padělky 2016“ [cit. 17.2.2020]. https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/verejnost/.galleries/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/benda_20170313_padelky_2016.pdf.
10. *iDnes* [online]. [cit. 10. 11. 2018]. Inkoustová tiskárna a gel na vlasy. Muži padělali bankovky za milion. Dostupné z: https://www.idnes.cz/brno/zpravy/padelani-penez-soud-v-brne.A160315_161127_brno-zpravy_tr.
11. *Papírová platidla, bankovky*. Státovky II. emise (1920-1923). [online]. [cit. 1.12.2019]. Dostupné z <http://www.papirovaplatidla.cz/bankovky/statovky-ii-emise>.
12. *Papírová platidla, bankovky*. Bankovky NBČS (1926-1939). [online]. [cit. 1.12.2019]. Dostupné z <http://www.papirovaplatidla.cz/bankovky/bankovky-nbcs>.
13. *Papírová platidla, bankovky*. Státovky a bankovky (1953-1993). [online]. [cit. 1.12.2019]. Dostupné z <http://www.papirova-platidla.cz/bankovky/statovky-a-bankovky>.

Přílohy

Příloha č. 1

Vzor dotazníku výzkumu ve formulářích Google

P. BENEŠ, Dotazník k bakalářské práci - Padělání peněz

Krátký anonymní dotazník.

1. Jaký je Váš věk?

- 15-21let
- 21-65let
- Důchodový věk (od 65let)

2. Jste zaměstnán/a ?

- Ano, v soukromém sektoru
- Ano, ve státním sektoru
- Ne, nepracuji

3. Setkal/a jste se někdy s padělanou bankovkou?

- Ano
- Ne

4. Byl/a jste ze strany svého zaměstnavatele v této problematice proškolen/a?

- Ano
- Ne

5. Je schopnost rozpoznat padělek ve Vaší práci zásadní? (bankovníctví, finance, obchod)

- Ano
- Ne

6. Domníváte se, že byste poznal/a padělek bankovky?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

7. Znáte ochranné prvky bankovek české měny?

- Ano, velmi dobře
- Vím jen o některých
- Neznám

8. Víte, jak postupovat, jestliže se setkáte s bankovkou vykazující znaky padělku?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

9. Myslíte si, že byste poznal/a padělek jiných měn? (Euro, USD)

- Ano
- Ne

10. Domníváte se, že osvěta České národní banky o bezpečnostních prvcích bankovek je dostatečná?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

11. Uvítal/a byste širší osvětovou kampaň, která by na problematiku upozornila?

- Ano, formou krátkých sdělení v televizi, například v rámci reklamního bloku
- Ano, kampaní v rozhlase
- Ano, prostřednictvím internetu
- Ne, kampaň by nebyla prospěšná

Používá technologii

Obsah není vytvořen ani schválen Googlem.